N°. 2. Donderdag 9 Januari 1913. 13de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Bij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje	f 2.—
Bij contract reductie.	

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

Noodlijdend Bonaire en Aruba.

Voor de noodlijdenden te Bonaire, Aruba en Curaçao werd alsnog ontvangen door tusschenkomst van ons Afdeelingsbestuur te Amsterdam, een bedrag van *f* 147.14, zijnde de netto-opbrengst van een uitvoering der Chr. Zangvereen. Excelsior aldaar.

Door bemiddeling van den heer D. A. v. Straten te Velp werd eveneens voor dat zelfde doel *f* 75 ontvangen.

Onder aanbieding van den dank onzer vereeniging, wordt medegedeeld, dat beide bedragen, tezamen *f* 222.14, door de Dordtsche Bank zijn overgemaakt aan den Administrateur van het Algemeen Nederl. Verbond te Dordrecht, ter voorbeschikking van Z. E. den Gouverneur van Curaçao.

Namens het Hoofdbestuur,
de Penningm.: A. A. C. HARTING.

De groei der hoofdsteden van Java.

Na een verblijf van bijna 3 jaren in Europa heb ik bij mijn terugkomst in Indië in de 3 hoofdsteden heel wat veranderingen aangetroffen, welke op snelle ontwikkeling wijzen. Zoowel te Weltevreden als te Semarang en te Soerabaja zijn tal van nieuwe wijken gemaakt. Enorm mag de uitbreiding genoemd worden, welke de stad Soerabaja in zoo'n korten tijd heeft ondergaan. Aan verschillende kanten groeien er nieuwe stadsgedeelten aan. Oude kampongs zijn of worden omgezet in Europeesche woonwijken, en op de met zand en puin opgehoogde terreinen, geen drie jaren geleden nog rijstvelden of weidegronden, wordt met koortsachtige haast aan den bouw van woningen gewerkt, die aan de warme, kale omgeving een heel ander aanzien geven dan van de echte, koel-beschaduwde, Indische erven-buurt. Met het ouderwetsch-Indische type van woonhuizen schijnt men afgerekend te hebben. Het marmer van de galerijvloer is vervangen door patroontegels; soliede wanden hebben moeten plaats maken voor halfsteens-muurtjes. De moderne bouw doet denken aan dunne deuren met scheef-ingezette jalouzieën, werpt zich op 't vlugge, onsoliede, schijnt berekend te zijn op het uiterlijk effect van moderne geveltjes, versierde raampjes en wat dies meer zij. Wanneer nu het doelmatige niet uit het oog verloren wordt en de versiering artistiek is, dan zou de nieuwe Ind. bouwmethode wel een verbetering zijn, maar vele zoogenaamde „moderne" huizen in al van nieuwe hoofdstadswijken zijn proeven van architectuuraal dilettantisme en onpraktischen opzet.

Ondanks den voortdurenden, snellen bouw van huizen, is het voor den nieuw-aangekomene heel moeilijk spoedig een woning te huren. In oude en nieuwe buurten zijn de huurprijzen schrikbarend gestegen. Voor een woninkje van het z.g. paviljoensysteem, staande in een Sahara-achtig-dorre, pas bebouwde streek en niet meer dan 2 kamers met kleine, open galerijtjes bevattend, betaalt men *f* 75 à *f* 100 per maand. Huurprijzen van *f* 125 tot *f* 150 per maand voor een heel huis met erf, zijn gewoon. De „royale ruimte" der echt Indische woonhuizen zal wel spoedig tot de historie behooren; men is tot een ander uiterste overgegaan en behelpt zich met moderne „kippenhokjes".

Nu zijn gelukkig niet alle nieuwe woningen zoo onpraktisch gebouwd. Zeer zeker is eene groote verbetering te constateeren in de oprichting van nieuwe kantoren, waar men voor personeel en publiek groote, luchtige lokalen en vertrekken kan aantreffen. Gebouwen van verschillende bankinstellingen en verzekeringmaatschappijen enz. mogen gezien worden.

Restaurants zijn er, wat de inrichting betreft, eveneens op vooruitgegaan. Op het gebied van stadsverfraaiing hebben de gemeenteraden, hoe jong zij ook nog mogen zijn, veel nuttigs gepresteerd.

De snelle vermeerdering van het zielental is mede oorzaak, dat pas aangekomenen voor hun kinderen op de gouvernements-scholen in de steden geen plaatsing kunnen krijgen. Heel wat fraaier dan vroeger zijn de Indische winkels geworden, waar men nu werkelijk een begin gaat maken met de beoefening van goede etaleeringskunst. De hotels, waar men veel meer betaalt dan vroeger, zijn niet meer zoo primitief, niet meer zoo onhygiënisch, niet meer zoo koud, ongezellig.

Electrische verlichting gaat te Weltevreden en te Soerabaja en zelfs te Bandoeng, het om zijn heerlijk klimaat door gepensionneerde ambtenaren zoo gezochte bergstadje, het gas verdringen.

Wat ten slotte het verkeerswezen betreft, de wankele twee- en vierwielige huurrijtuigjes in de hoofdsteden zijn er nog en zullen wel blijven bestaan, maar de vele automobielen en motorfietsen geven toch een indruk van het verhoogde luxe- en businesleven in de gestadig groeiende Indische hoofdsteden.

J. J.

Vereenvoudiging van de Nederl. schrijftaal.

Er kan niet worden gezegd, dat wij daarmee hard vooruitgaan. Wel schijnt het aantal voorstanders gaandeweg toe te nemen, maar aangezien de tegenstanders vooral onder de „gros bonnets" worden gevonden, zal het, vreezen wij, nog lang duren voordat een beduidende vereenvoudiging van de schrijftaal, de sanctie van hoogerhand krijgt.

Onder de argumenten vóór de vereenvoudiging is er één, dat door de voorstanders, naar het ons toeschijnt, niet genoeg op den voorgrond is en wordt gesteld, nl. de gunstige invloed, die daarvan te verwachten is, op de verbreiding van onze taal in Oost en West.

Wij zouden ons aan een zelfde jingoïsme schuldig maken als dat van de Britten in Zuid-Afrika, indien wij onze taal o p d r o n g e n aan de groote massa der inboorlingen van Ned.-Indië, maar voor de ontwikkelde en naar verdere ontwikkeling strevende Inlanders, is kennis van onze taal wenschelijk en niet zelden noodig en daarom moet 't leeren er van, zooveel mogelijk, gemakkelijk worden gemaakt. Wij zouden wenschen, dat door de voorstanders van de vereenvoudiging op dat argument wat meer de nadruk werd gelegd.

Men moet aan Inlanders onderwijs hebben gegeven in het Nederlandsch, om tot het besef te komen, hoe moeilijk die taal te leeren is door menschen, wier taal zoo ver van de onze afstaat, die o. a. niet weten wat verbuiging of vervoeging is. Dat zij zich verbazen over ons woordgeslacht, waaraan de inlandsche talen evenmin doen, spreekt wel van zelf, doch het zou hen koud kunnen laten, dat bv. k a s t vrouwelijk, maar s t o e l mannelijk, p a a r d onzijdig, maar r u i n mannelijk is, als het woordgeslacht maar geen invloed had op den vorm van lidwoorden, bijvoegel. nw, en bezitt. voornw., doch dat is helaas wel het geval en ziedaar een van de redenen, en wel een zeer belangrijke, waarom de studie van onze taal den Inlander zooveel tijd en inspanning kost.

Indien deze en andere grammaticale voetangels en klemmen konden worden opgeruimd, dan zou veel tijd worden bespaard en niet alleen onze taal voor den Inlander toegankelijker worden, maar ook zijn lust, om er zich op toe te leggen, ongetwijfeld toenemen.

Er wordt thans op de Inlandsche scholen, waar Hollandsch wordt onderwezen, zeer veel tijd aan dat onderwijs besteed, ten koste en ten nadeele van andere vakken, waaronder de wis- en natuurkundige, waarvan de studie en kennis voor den Inlander juist zoo noodig zijn. Op de opleidingsscholen voor Inlandsche ambtenaren wordt niet minder dan een derde gedeelte van de lesuren aan onderwijs in onze taal besteed, terwijl bovendien gedurende de andere lessen telkens fouten in taal en uitspraak worden verbeterd, wat ook tijd kost.

Conservatief als wij Hollanders over het algemeen zijn, is het niet te verwachten, dat de voordeelen van een vereenvoudigde schrijftaal: tijdbesparing bij het onderwijs en gemak bij het schrijven van onze eigen taal, de groote meerderheid der Nederlanders er spoedig toe zal brengen, het juk van het grammaticaal geslacht en andere grammaticale lasten af te schudden. Kan echter de overweging, dat het in ons n a t i o n a a l b e l a n g is, eenige concessies te doen, misschien wijziging brengen in de meening van de tegenstanders der vereenvoudiging? Het is toch niet alleen in het belang van den Inlander, doch ook in ons eigen welbegrepen belang, dat het aanleeren van onze taal voor hen gemakkelijker wordt gemaakt, door een vereenvoudiging van

de schrijftaal, die het wezen er van niet aantast, hetzij dan de Kollewijnsche of een andere.

Een onzer beste schrijvers, Marcellus Emants, schrijft, meer dan Kollewijns. Heeft zijn proza dientengevolge aan schoonheid of zeggingskracht verloren en valt het lezen van zijn werken na de eerste twee, drie bladzijden moeielijker, dan van de officiëele schrijftaal? En dat onbeduidende bezwaar zou natuurlijk vervallen, als de vereenvoudiging meer algemeen werd.

In Britsch-Indië wordt er over geklaagd, dat het zooveel tijd en moeite kost om aan de inboorlingen Engelsch te leeren, maar hoeveel beter af is men daar met een taal als de Engelsche, waarin o. a. geen geslacht wordt opgelegd aan namen van levenlooze dingen, geen lidwoorden en bijvoegelijke nw. worden verbogen de vervoeging der regelmatige werkwoorden eenvoudig is en slechts één meervoudsvorm bestaat. Toch zal wel niemand beweren, dat de taal van Shakespeare en Milton, van Dickens en Thackeray, tengevolge van haar eenvoud en soberheid van buigingsvormen, in kracht of in fijnheid van onderscheiding voor de onze onderdoet.

Ook dat is een argument voor vereenvoudiging van de Nederlandsche schrijftaal, want onze koloniën, zoowel die in Oost- als in West-Indië, zijn omringd door koloniën, waar Engelsch wordt gesproken en onderwezen en als wij niet oppassen, zou onze taal wel eens geleidelijk door het Engelsch kunnen worden verdrongen. Symptomen daarvan doen zich reeds voor in de tegenover de Straits gelegen gewesten en dat is waarlijk geen wonder, want niet alleen is de Engelsche taal, speciaal de schrijftaal, zooveel gemakkelijker te leeren dan het Hollandsch, maar bovendien is zij wereldtaal. Daarom dienen wij vooral „coulant" te zijn om aan die concurrentie het hoofd te kunnen bieden.

Er wordt zoo dikwijls beweerd, dat het onderwijs voor den Inlander niet practisch genoeg is. Hier is nu eens een mooie gelegenheid om practisch te zijn.

J. H.

Het Koloniaal Museum.

Zaterdagmiddag 4 dezer had in de Raadzaal van het Paviljoen te Haarlem — de zetel der Maatschappij van Nijverheid — de overdracht plaats van het Koloniaal Museum der Maatschappij aan de Amsterdamsche vereeniging *Koloniaal Instituut*.

De Minister van Koloniën, de Commissaris der Koningin in Noord-Holland, de Burgemeesters van Amsterdam en Haarlem woonden de plechtigheid bij.

De voorzitter der Mij. van Nijverheid, de heer J. van Hasselt, begon den aanwezigen een hartelijk welkom toe te roepen.

„Wij leven tegenwoordig," zeide spr. o.m., „een opgewekt leven op elk gebied van handel en nijverh. Het is alsof de oud-Hollandsche geest, welke door een opvolging van omstandigheden zoo lang gesluimerd heeft, weder opgewekt is. Op alle gebied is een zoo krachtige opbloei aan te wijzen als zeker in lange jaren niet is voorgekomen.

En niet het minst is dit het geval met Nederlandsch Oost-Indië, dat zulk een groote rol speelt, ook waar sprake is van welvaart in Nederland. Op elk gebied worden ondernemingen uitgebreid en nieuwe tot stand gebracht, nieuwe bronnen van welvaart geopend. Men waant zich weder in den gouden tijd, toen de ondernemingsgeest van onze voorvaderen Holland groot heeft gemaakt. Maar toch is het weder geheel anders dan toen, niet alleen in den vorm, maar ook in wezen. Want de overtuiging is in ons geheele volk doorgedrongen, dat Indië niet alleen geschapen is om enkele menschen rijk te maken en batige sloten op te leveren voor de schatkist, maar dat Nederland daar ook dure plichten heeft te vervullen.

Maar al is de belangstelling voor- en de kennis van Indië in groote mate vermeerderd, al danken wij aan opvolgende regeeringen ontzettend veel, dat daartoe heeft medegewerkt, al heeft de Maatschappij, in wier naam ik spreek, ook getracht tot dat alles 'n steentje bij te dragen, het is er nog ver vandaan dat geheel Nederland samenleeft met Indië. En om te trachten dit te bereiken, is 't noodig, dat de kennis van al wat land en volk betreft, meer algemeen goed wordt.

Dit hebben ook de mannen begrepen, die 't denkbeeld hebben opgevat van de stichting van het Koloniaal Instituut.

Reeds werd met het programma, omvattende onder meer het verschaffen van informatiën, het uitgeven van geschriften en periodieken, het uitschrijven van prijsvragen, het steunen van wetenschappelijke reizen en onderzoekingen, in beperkten kring toezegging verkregen voor bijdragen tot een bedrag van *f* 960.000.

Dit bedrag werd verhoogd tot *f* 1.300.000, terwijl een bijdrage van de gemeente Amsterdam de beschikbare middelen opvoerde tot een bedrag van *f* 1.600.000.

De gemeente Amsterdam gaf bovendien de beschikking over een terrein, waarop de gebouwen van het Instituut zullen worden gesticht en waarvoor gekozen is de voormalige Oosterbegraafplaats bij de Muiderpoort, en grenzende aan het Oosterpark.

Verder werden door de Ministers van Koloniën en Binnenlandsche Zaken op de begrooting van 1912 memorieposten uitgetrokken met de uitgesproken bedoeling subsidies te verleenen, resp. van *f* 50.000 en *f* 10.000 's jaars, terwijl nog de gemeente Amsterdam heeft toegezegd voor 25 % in de kosten van exploitatie te zullen bijdragen tot een maximum van *f* 30.000 per jaar.

Wanneer men leest de uitvoerige memorie, welke bij de circulaire was gevoegd, dan ziet men daarin, dat de eerste aanleiding tot het denkbeeld om het Koloniaal Instituut op te richten, is geweest het bestaan van het Koloniaal Museum, en het is voor de Maatschappij van Nijverheid, maar vooral voor de mannen, die zooveel hebben bijgedragen om dat museum tot stand en op de tegenwoordige hoogte te brengen, een streelend denkbeeld, dat zij in die mate tot dat groote doel hebben bijgedragen. Maar elke medaille heeft ook haar keerzijde, en die keerzijde vertoonde zich hier, toen de opzetters van het plan tot het hoofdbestuur van de Maatschappij kwamen met het voorstel om het Haarlemsche museum ten geschenke te geven aan het Koloniaal Instituut. Het heeft strijd gekost om de toestemming daartoe te geven. Maar bij nader nadenken en overleg heeft de meening veld gewonnen, dat de Maatschappij van Nijverheid en de Commissie van het Koloniaal Museum met haar beperkte middelen, zoowel geldelijke als ten opzichte van plaatsruimte, niet zoo goed in staat zouden zijn de bijeengebrachte verzameling te doen strekken tot nut van allen, als een machtig lichaam als het Instituut zou kunnen doen, waar het over ruimere middelen en meer plaatsruimte zou beschikken.

Het gevolg hiervan is geweest, dat een overeenkomst tot stand kwam, waarbij het Kol. Museum op een nader te bepalen tijdstip zou worden afgestaan aan het Koloniaal Instituut. De bedoeling was, dat de overdracht zou plaats hebben zoodra het gebouw voor het Instituut zou gereed zijn en hiermede zouden naar schatting nog vier jaren verloopen.

De Raad van Beheer van het Instituut heeft gemeend niet zoo lang te moeten wachten, om anders dan met voorbereidende werkzaamheden 't beoogde doel te bevorderen. Reeds zoo spoedig mogelijk moest het Instituut zijn werkelijke werkzaamheden aanvangen."

De heer J. T. Cremer, voorzitter van Het Koloniaal Instituut, beantwoordde deze rede en zeide o. a.: „Door de nieuwe instelling zullen nieuwe banen geopend en wegen ingeslagen worden, tot nu toe niet betreden door de voormannen der Haarlemsche instelling. Maar toch acht het Kol. Instituut de verdere ontwikkeling van het Museum, waarvan Dr. Dekker de directeur blijft, een zijner eerste plichten en acht het zich dus gelukkig hiertoe door de Mij. van Nijverheid in staat gesteld te zijn."

Daarna werd aan den voorzitter, den heer P. J. van Houten, die gedurende meer dan vijf-en-twintig jaren een ijverig aandeel in de werkzaamheden heeft genomen, en aan den penningmeester, den heer Mullemeister, wien de moeilijke taak was opgelegd om met weinig middelen veel te doen, de medaille van het Koloniaal Museum aangeboden.

Vervolgens reden het hoofdbestuur en zijn gasten naar Hotel Funckler, alwaar de plechtigheid met een maaltijd besloten werd.

Uiterlijk zal in den toestand op het Paviljoen niets veranderen, daar de verzameling Indische producten en ethnographica er blijft tot het nieuwe gebouw voor het Instituut op de Oosterbegraafplaats te Amsterdam zal zijn voltooid.

Lezing van M. R. Soetan Casajangan.

In dank ontvingen wij 't manuscript van de belangwekkende lezing door den Batak-leeraar M. R. Soetan Casajangan voor de afdeeling Amsterdam der vereeniging „Oost en West" gehouden. Tot onzen spijt laat de ruimte niet toe, die in haar geheel over te nemen, doch gaarne maken wij van de ons geboden gelegenheid gebruik, om er hier en daar een gedeelte uit over te nemen.

Spreker begint met er op te wijzen, hoe voor de ontwikkeling, zoowel voor geheel Ned.-Indië als speciaal ook voor zijn geboortegrond, de Bataklanden, onderwijs noodzakelijk is en zegt o. m.:

„De laatst gehouden behandeling van de Indische begrooting in ons parlement, vooral over het hoofdstuk Onderwijs, heeft — van alle kanten belicht — ook daar het vóór en tegen van neutraal en godsdienstig getint onderwijs gebracht.

„Onderwijs, direct onder leiding van de Zending, tegenover Gouvernements-onderwijs, werd niet evenveel warmte verdedigd hier, als bestreden ginds. Och! als mijn landgenooten het eens hadden kunnen lezen al die mooie woorden! Wat zouden zij koud gebleven zijn bij de warme verdediging en hartstochtelijke bestrijding! En na een glimlach om al die onnoodige veelheid van woorden zouden zij gezucht hebben: „Hadden wij maar vast eenig onderwijs — onverschillig welk!"

„De Inlanders zijn geen politieke menschen; zij weten als van zelf sprekend van politiek niets af, doordat zij bijna zonder uitzondering nooit eenige krant lezen. Of zij er ongelukkiger om zijn? — die vraag wil ik hier niet beantwoorden. Diezelfde verklaarbare onbekendheid met politieke verschillen heeft hen eveneens uiterst verdraagzaam gemaakt, ook bij godsdienstige verschillen. De Inlanders, in naam en ik druk vooral op dit *in naam*, gestempeld tot Christenen of Mohammedanen, gaan — afgescheiden van dat verschillend uiterlijk kenmerk — als de beste vrienden met elkaar om.

„Ik weet bij ervaring, dat in verschillende streken van de Bataklanden, o. a. te Sipirok, Baringin, Paraoe-Sorat, Batoe, Doea e. a., waar de eene helft der bewoners officieel Christenen kunnen genoemd worden en de andere helft volgelingen van Mohammed zijn, dat daar 't eenige verschil in denken, in oordeelen, in handelen en in spreken is, dat Vrijdags de eene helft optrekt tempelwaarts naar de Moh. moskee en Zondags de andere helft naar den zendingskapel; maar dat verder de geheele week de gansche bevolking als ware broeders samenleeft. Is er feest — Mohammedanen en Christenen noodigen elkander uit. Is er onheil — 't wordt alweer als broeders te zamen gedeeld en te zamen worden maatregelen genomen tot wederstaan.

„Laten wij ons dus niet druk maken over een geloofstrijd bij de Inlanders, daar zijn zij toch niet vatbaar voor. Zij zijn nl. aan de adat en het familieverband gebonden, die sterker zijn dan alle andere banden.

„Laten wij dus niet kibbelen over de vraag: Welk onderwijs?"

Voor de gewone dessabewoners zijn, als begin, meent spreker, het lezen, schrijven en de beginselen van het rekenen voldoende.

De school moet zich echter zijns inziens aanpassen aan de gewoonten, de adat, van het land, al is deze natuurlijk op den duur voor verstandige verandering vatbaar, hetgeen spreker met voorbeelden uit de Inlandsche samenleving toelicht. Verder zegt hij:

„Voor de uitbreiding van de scholen en ter verspreiding der Nederlandsche taal onder de Inlanders komt men nu te kort aan leerkrachten. Voorheen was er eèn kweekschool ter opl. van Inl. onderwijzers te Padang Sidempoean. Niettegenstaande den grooten ijver en de zorg van den toenmaligen directeur van de kweekschool, later inspecteur van het Inl. onderwijs in de IVe afd., den heer Ch. A. van Ophuijsen, den tegenwoordigen professor in het Maleisch aan de Leidsche Hoogeschool, om de welvaart in de Bataklanden krachtig te steunen, door het geven van degelijk en opvoedend onderwijs op die kweekschool en door het geven van nieuwe methoden voor de lagere scholen en ondanks de vlijt van de leerlingen dier kweekschool — om dit aan te toonen zij vermeld, dat zij voor het eindexamen bijna altijd slaagden — niettegenstaande dit alles werd toch de kweekschool in 1894 na het vertrek van den heer Van Ophuijsen opgeheven. Ware dat niet, dan zou men nu voldoende leerkrachten kunnen hebben. 't Was jammer!

„Maar...... moge de Regeering de sinds lang gewenschte heropening dier inrichting in overweging willen nemen!!!"

Naast de kinderen, wil spreker ook de ouders doen voorlichten, vooral op het gebied van landbouw, veeteelt en handel. Hij licht ook dit toe met voorbeelden en besluit met de woorden:

„De hechtste steun, de trouwste vrienden, die Nederland zich kan verwerven, zijn de millioenen inwoners van onze koloniën zelf. Die millioenen op te heffen door hun liefde te geven en zoo te maken tot de sterkste verdedigers van Nederlands bezittingen, door beter onderwijs vooral, zou zijn het voeren van een politiek, waarin zoowel liberalen als clericalen elkander konden steunen en waarbij de Nederlandsche natie wel zou varen.

„Dat onze kleine natie grootheid betoone ten opzichte van onze groote koloniale bezittingen!"

Aldus besloot spreker zijne door allen aanwezigen zeer gewaardeerde lezing.

Uit de O.-I. Mail.

Gezondheidstoestand. De laatste mailberichten zijn weer minder gunstig. Te Semarang verminderde het aantal pokkengevallen niet. Ongeveer 10 gevallen kwamen dagelijks voor.

Ook de pestziekte trad op verschillende plaatsen in het Malangsche en in Parec heviger op.

Treurig is daarbij, dat het groot gebrek aan geneeskundige hulp zich meer en meer doet voelen natuurlijk.

Een rekest aan de Regeering. De Loc. vernam, dat ontwikkelde Inlanders te Semarang van plan waren aan de Koningin en het parlement een rekest in te dienen, waarin verzocht wordt, aan de behartiging van Inlandsche belangen te denken, voor het geval, dat er voorstellen worden gedaan ten gunste der Chineezen.

Naar aanleiding hiervan schrijft „Javan" in De Javabode o. m.:

„De doorsneê Inlander mist nog steeds den ruimen blik, die het Chineesche ras in hooge mate bezit. Hierdoor moet de eerste overal waar hij in den handel of landbouw met het laatste moet concurreeren, steeds het veld gaan ruimen; van Bandoeng o.a. is het bekend, dat van ouds de Javaan den batikhandel beheerschte, waarmede tal van landgenooten een vermogen hebben weten te potten, zooals maar weinigen bezitten. Doch nu de Chinees ook in dat artikel komt handel drijven, is het met de heerschappij van den Javaanschen batikhandelaar uit. Eén voor één staken onze Javaansche saudagars-batik hun bedrijf, zoodat nu slechts enkele kapitaalkrachtige kromo's stand kunnen houden. Te Wonosobo en Parakan in de residentie Kedoe, bekend voor den bloeienden handel in inlandsche tabak, is de Inlandsche tabakplanter niets meer dan huurling van den Chineeschen nabob. In streken, als Djokja, Bagelen en Tjilatjap, waar men met den copra-handel schatten verdient, is het ook niet anders gesteld: de Javaansche boer blijft steeds de arme producten-leverancier van den Chinees.

Zooals ik zeg, het is ons eigen schuld, dat, niettegenstaande de milde bepalingen te onzen behoeve, wij Inlanders steeds armoede leiden. Doch voor ons gouvernement is het immers niet te doen enkel om die eigen schuld te constateeren, waar hier toch het belang van millioenen onderdanen op 't spel staat.

Een tweede factor, die de Inlander op de te verbeteren rechtspositie van den Chinees afgunstig doet zijn, is de omstandigheid, dat de politierechtspraak voor hem gehandhaafd zal blijven, terwijl de zonen van het hemelsche rijk voor kleine vergrijpen een betere rechtspraak zullen deelachtig worden. Vooral de ontwikkelden onder ons kunnen er zich nog niet mede vereenigen, dat ze die achterstelling in het recht zouden verdienen. Menschen bv., die het voorrecht van het „forum privelegiatum" niet bezitten, worden voor kleine overtredingen nu nog tegelijk berecht met kippendieven, zakkenrollers, waarbij de waarde van het vervreemde zekere grens niet overschrijdt. En nu gaat de Chinees voor dergelijke vergrijpen een voornamer rechtspraak krij-

gen, waardoor het aanzien van de rol-rechtspraak nog heel wat gedaald zal zijn en het voor de ontwikkelde Inlanders een geestelijke kwelling zal worden om voor de rol terecht te staan!"

De redactie van De Javab. merkt op:

„Javaan" ziet den toestand wat somber in. Het ligt geenszins in de bedoeling van onze regeering — bij de behandeling van de Indische begrooting is dit duidelijk gebleken — om de Chineezen te bevoorrechten boven den Inlander. Zijn schrijven verdient echter alle aandacht als uiting van wat in de Inlandsche wereld wordt gedacht en gevoeld."

Relletjes in West-Borneo. Overste Van Waasdijk ging volgens telegrafisch bericht uit Pontianak 10 Nov. na terugkomst van Sambas naar Landak. In die afdeeling was het nog zeer onrustig. Van de patrouille-Krabbenbos werd een Amboneesche fuselier zwaar, een Inlandsche fuselier niet levensgevaarlijk gewond. Drie Dajaks werden gedood, terwijl zij verscheidene gewonden hadden.

De Indische partij. 8 December hield de heer Douwes Dekker te Soerabaja een propaganda-bijeenkomst in een der bioscopegebouwen, die bezocht werd door circa 600 menschen.

De heer Douwes Dekker zette 't doel der Indische partij uiteen en pleitte enthousiast voor aaneensluiting.

Na hem trad o. m. in debat de heer Zentgraaff, die als zijn meening uitte, dat de Indo zich meer en meer aan de zijde der Inlanders stelde, en daardoor zichzelf te gronde richtte, daar hij meer moest staan aan de zijde van den beschaafden Westerschen vader dan aan die van de Oostersche moeder.

De heer Douwes Dekker repliceerde, dat de Indo's bevoorrechte wezens zijn, daar zij de beste karaktereigenschappen, zooals gematigdheid, van Oostersche zijde hadden.

Spreker werd enthousiast toegejuicht.

De I. P. had een groot succes bij de verkiezingen, daar hunne 3 candidaten met groote meerderheid gekozen werden.

Te Cheribon en Pekalongan behaalde de I. P. aan de gemeente-stembus de overwinning; te Bandoeng werd ze door de tegenpartij verslagen. De afdeeling Bandoeng van de I. P. heeft deze nederlaag waarschijnlijk aan zich zelve te wijten.

„Waaròm werd de heer Biezeveld candidaat gesteld? Als protest-candidaat, niet als dè man der blijvers, de vertegenwoordiger van den kleinen man. Iemand, die zes weken geleden nog sprak van het „zoodje van de Indische Partij" en zijn afkeer van die beweging niet onder stoelen en banken stak, kon onmogelijk geacht worden, te zijn de door de blijvers gaarne gekozen candidaat. En het is ook openlijk bekend, hij wàs dit ook niet.

De candidatuur Biezeveld was een krachtproef van den leider der Indische Partij. Deze wilde zich overtuigen in hoeverre hij kon rekenen op een volkomen volgen van zijn aanhangers.

De Expres van Woensdag schrijft: „Er was geen aardigheid meer aan met de organisatie, die wij reeds bezitten, een populairen candidaat te stellen. Die zou er met vlag en wimpel doorgehaald zijn."

Aan deze proefneming werd dus een zetel van den gemeenteraad opgeofferd. Och, we hebben reeds gehoord, in de vergadering van Maandagavond: Er bestaat geen algemeen belang, geen gemeentebelang. Partijbelang voor alles. Persoonlijke vrijheid van stemmen mochten de I. P'ers niet bezitten, blindelings moeten de leiders gevolgd worden.

Aan de stembus is gebleken, dat er nog velen waren, die hun persoonlijke vrijheid niet wilden prijsgeven.

De landvoogd naar Cheribon. De Gouv.-Generaal werd met den directeur van onderwijs op 18 December te Cheribon verwacht ter inspectie van de scholen. Het hooge gezelschap zou ten residentie-huize logeeren en 19 Dec. naar Indramajoe en het land Kandanghauer vertrekken.

Turksch bezoek. Eenige Turken, die dwars door Sumatra te Pajakoemboeh waren aangekomen, zijn thans naar Padang afgezakt, meldt de Sum.Bode. In kampong Djawa hebben zij een huis gehuurd. Op hun reis maakten zij overal photographische opnamen.

Een Ambonsche school. Te Djokdjakarta zou met ingang van 1 Januari een Ambonsche school geopend worden, zoo lezen wij in het Bat. N.blad.

Een dievenbende. De politie arresteerde 11 December te Bandoeng den Chinees Thio Ko, hoofd van een dievenbende, die reeds sedert geruimen tijd de kotta onveilig maakte. Mogelijk zullen thans vele oude diefstallen opgehelderd worden. De bende was mooi georganiseerd en werkte evenals een kongsie met aandeelen, zoo meldt De Javabode.

Weer een assistent aangerand. Op de onderneming Mandarie in Deli is, zooals De Planter vertelt, den assistent A. Sandberg onlangs het volgende overkomen:

Eenige Javanen, behoorende tot een ploeg, die onder de contrôle van een der collega's van den heer Sandberg stond, waren naar laatstgenoemdes divisie gezonden om hevea bibits te halen. Toen het te transporteeren plantmateriaal was verdeeld, weigerde een der lieden, een brutale, sterke Javaan, zijn last te pikelen, onder voorwendsel, dat zijn last te zwaar voor hem was. Niettegenstaande herhaalde aanmaningen, en zelfs na gewezen te zijn op de even groote vrachten der andere Javanen, bleef de man weigerachtig, zoodat de assistent hem, ter overhandiging aan den collega in de andere afdeeling, een briefje overreikte, waarin van de insubordinatie werd kennis gegeven. Aanleiding voor den bewusten Javaan om zijn mes te trekken en zich op den heer Sandberg te werpen, wien hij, daarbij geholpen door twee toeschietende ras- en lotgenooten, kans zag 14 steken toe te brengen, alvorens de assistent door den mandoer der kongsie en eenige andere welgezinde koeli's werd ontzet.

De heer Sandberg ligt, verpakt en verbonden als een levende mummie, zijn beterschap af te wachten, die wel niet zal uitblijven, aangezien wonder boven wonder slechts één wond niet ongevaarlijk is gebleken.

Een der aanranders liep tijdens de schermutseling een allesbehalve goedaardige hoofdwond op.

Drinkende koelies. Te Begerpang zijn een tweetal mandoers na zich bedronken te hebben met een aantal Javaansche koelies, naar de woningen van hun assistenten gegaan en hebben de heeren gemolesteerd door met steenen te gooien enz. Door de assistenten werd de hulp der politie ingeroepen, waarop de koelies aftrokken. Den volgenden dag werden de belhamels gearresteerd.

PERSONALIA.

Afscheid. De Javabode schrijft: Er was veel belangstelling bij het vertrek van de „Rindjani". Vele vrienden en bekenden kwamen afscheid nemen van hen, die voor goed of voor tijdelijk naar het vaderland terugkeerden.

Daar vertrok o. a. Mr. Dr. Zaalberg, directeur van de Rijkspostspaarbank, die wegens ziekte met verlof gaat en die vele afscheidsgroeten en wenschen had te ontvangen, o. m. ook van den heer Canne, die als voorzitter van den gemeenteraad, het oud-raadslid de hand kwam drukken; daar ging de heer Dr. E. C. de Vries, oud-leeraar in de natuurkunde aan de H. B. S. alhier, die nu nog omringd was door velen van zijn oud-leerlingen, die hem bejuichten en hem veel geluk toeschreeuwden; daar namen vrienden en kameraden afscheid van kapitein Pourchez, die omringd was door al zijn jongens en meisjes van de padvindersclub, welke hij zoo belangloos met steeds jeugdig vuur had aangevoerd. Heel, heel hartelijk was hier het afscheid. Had men kapitein Pourchez eerst eenige malen 't padvinderslied toegezongen, toen de stoomfluit klonk, aanmanende het schip te verlaten, grepen de jongens de hand van hun vriend Pourchez, drukten dien stevig op pandvindersmanier en vielen de meisjes hem om den hals. Hier bleek hoe kapt. Pourchez de harten van de kinderen had veroverd.

De resident van Menado. De resident van Menado is 11 Dec. per s.s. „Riebeek" vertrokken naar Buitenzorg, waarheen hij opgeroepen is in verband met de conversie van het onderwijs in de Minahassa.

Eisch. Tegen Van der Zon, die indertijd een moordaanslag pleegde op den manager van Poeloe Laoet, werd een gevangenisstraf van 6 maanden geëischt.

Mutaties. De Bandoengsche correspondent van het Bat. N.blad schrijft o. m.: Op 1 Jan. gaat onze resident, de heer Oudemans, met pensioen naar Europa. Bandoeng ziet dezen uiterst beschaafden en hulpvaardigen man met zeer veel leedwezen vertrekken. Zoo'n resident krijgt Bandoeng niet gauw terug. Resident O. heeft zijn pensioen verdiend door

een bijna onafgebroken 30-jarigen dienst. Familiezaken noopten hem naar Nederland terug te keeren. Ass.-resident J a n s e n van Garoet zal hem opvolgen. In Garoet is deze ambtenaar zeer gezien. Onze ass.-resident is, naar verluidt, geschikt verklaard voor den residentszetel en zal ons vermoedelijk ook spoedig verlaten. De heer v. V l e u t e n zal dan nog geen jaar hier gediend hebben. Volgens hardnekkige geruchten is hij de aangewezen persoon voor de residentsvacature te Soerabaja.

PEST OP JAVA.

Overzicht der 14-daagsche opgaven, welke officieel zijn verstrekt van de nieuwe pestgevallen en 't aantal overledenen op Java over de laatste zes maanden.

1912.	Malang. gevallen	Malang. overleden	Madioen. gevallen	Madioen. overleden	Soerabaja. gevallen	Soerabaja. overleden	Kediri. gevallen	Kediri. overleden	Toeloengagoeng. gevallen	Toeloengagoeng. overleden	Paree. gevallen	Paree. overleden	Totaal gevallen	Totaal overleden
3—16 Juli . . .	59	58											59	58
17—30 Juli . . .	29	28	1	1			3						33	29
31 Juli—13 Aug. .	81	79	7	6			11	11	1	1				97
14—27 Aug. . . .	88	89	1	1			11	11					100	101
28 Aug.—10 Sept. .	52	52	1	1			25	25					78	78
11—24 Sept. . . .	80	77	6	6			38	38	1				125	121
25 Sept.—8 Oct. .	94	86	4	4	5	5	39	37	1	1			143	133
9—22 Oct. . . .	89	87	10	10	2	1	44	43	6	6			151	147
23 Oct.—5 Nov. .	82	81	5	5	5	5	44	43	2	2			138	136
6—19 Nov. . . .	83	78	1	1	6	6	37	37	1	1			128	123
20 Nov.—3 Dec. .	118	118	3	3	4	3	37	34	4	4	2	2	168	164
4—17 Dec. . . .	171	162	11	11	8	6	72	51	5	4	46	44	313	278
18—31 Dec. . . .	147	146	11	11	18	18	42	38	—	—	37	33	255	246
Totaal in ongeveer 6 maanden													1791	1711

Suriname.

In ons vorig nummer zeiden wij te zullen terugkomen op een opmerking van H e t V a d e r l a n d van 31 December, betrekking hebbende op een Reuter-bericht betreffende de grens van Nederlandsch- en Britsch-Guiana.

H e t V a d e r l a n d noemt het een fout van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap, dat het verslag van de laatste expeditie in Suriname, dat loopt „over de verkenning van den Corantijn en zijn oostelijken tak, de Coeroeni", het opschrift draagt „Verslag der Corantijn-expeditie".

Sprekender acht het blad de kaart, waarop de hoofdstroom èn de Coeroeni beide den naam „Corantijn" dragen.

Tegen het opschrift „V e r s l a g d e r C o r a n t i j n - e x p e d i t i e" hebben wij geen bezwaar, al is niet het g e h e e l e stroomgebied der rivier opgenomen.

In verband met al wat er in de laatste 15 jaren over de grenskwestie aan Suriname's westzijde is geschreven, ware het ongetwijfeld voorzichtiger geweest op de bij het verslag gevoegde kaart de Koeroeni niet „Corantijn" te noemen, welke naam doet niets af tot de vraag, welk der beide takken, de Koeroeni of de Nieuwe Rivier, als de hoofdrivier moet beschouwd worden. De reizigers wenschten zich blijkbaar niet in te laten met de grenskwestie en volgden bij het noemen der rivieren eenvoudig de kaarten van S c h o m b u r g k en van B a r r i n g t o n B r o w n, die beiden den oostelijken tak „Corantyne or Curuni" noemden. Zonder de N i e u w e R i v i e r te hebben geëxploreerd, ter controleering van Brown's bevinding, konden zij zich bezwaarlijk uitspreken over de vraag, welke der beide bronrivieren als de hoofdrivier moest worden aangemerkt. B r o w n zelf behield de namen, die op S c h o m b u r g k's kaart aangegeven waren, niettegenstaande hij uit zijne opname deze gevolgtrekking maakte: „From these measurements it will be seen, that the new river is fully twice the size of what has hitherto been regarded as the Corantyne river, but which really is only a branch."

Wij blijven het Reuter-bericht, als zou de Corantijn-expeditie den oostelijken tak als *de* bron van de Corantijnrivier hebben aangegeven, onjuist achten.

Achteraf mag men het betreuren dat de expeditie, eenmaal in die streken zijnde, de N i e u w e R i v i e r en de P a n i niet heeft opgenomen, maar vermoedelijk onthield zij zich hiervan juist met het oog op de bestaande grenskwestie. Evenmin als B r o w n was de Corantijn-expeditie uitgezonden om een grensvraagstuk te onderzoeken. Komt het eenmaal tot een onderzoek i n v e r b a n d m e t d e g r e n s r e g e l i n g, dan zal daartoe een gemengde commissie moeten worden aangewezen en wel door de beide regeeringen.

De uitgifte van een Oranjeboek, dat alle bescheiden omtrent de kwestie geeft, zou de overtuiging vestigen, dat dit onderzoek niet mag uitblijven.

***

De uit Suriname ontvangen bladen brengen het bericht, dat het gedenkteeken voor E i l e r t s d e H a a n op 5 December onthuld is. D e W e s t van 6 December schrijft dienaangaande:

„Onder toeloop van duizenden belangstellenden, is gisterenmorgen op het Vaillantsplein alhier het monument onthuld ter eere van de nagedachtenis van den luitenant ter zee J. G. W. J. Eilerts de Haan, overleden 29 Augustus 1910, op een wetenschappelijke expeditie in de binnenlanden van Suriname.

De matrozen van Harer Majesteits „Zeeland" en de troepen van het garnizoen stonden aan weerskanten geschaard, bij wijze van eerewacht. Nabij het monument stonden opgesteld de kranige Creolen-arbeiders, die de Corantijn-expeditie tot het eind toe medemaakten."

Omstreeks negen uur arriveerde de Gouverneur, waarna de heer A. G. Wyers 't woord nam en een toespraak hield.

De Gouverneur, gevolg gevende aan het verzoek van den heer Wijers, reikte aan elk der arbeiders de zilveren herinneringsmedaille uit en een enveloppe bevattende tien gulden. Zijne Excellentie had daarbij voor ieder een toepasselijk woord. Daarna heeft ook de Gouverneur nog een rede uitgesproken.

***

S u r i n a m e van denzelfden datum, de onthulling besprekende, eindigt met deze beschouwing:

„Wij verblijden ons in het bezit van het monument. Het spreekt van veel, dat reeds in het licht gesteld is.

Maar er is een zijde daaraan, waaraan niet genoeg aandacht kan geschonken worden.

Dat is, hoe een groot werk kan tot stand komen door samenwerking van Hollanders en Surinamers.

De eenvoudige negers, die gehuldigd zijn tegelijk met de nagedachtenis van Eilerts de Haan, zij zijn niet de beste — wij bedoelen: niet de voornaamste — kinderen van het land. Maar zonder hun moed, zonder hun kracht was van de Corantijn-expeditie evenmin iets terecht gekomen als van de vroegere expeditiën.

Immers terwijl de leiders een ideaal nastreefden, en hunne ontwikkeling evenals een grootsche traditie hen staande hielden en lieten doorzetten tot het eind toe, hadden de arbeiders deze prikkels niet; zij waren voor loon uit, dat zij met minder gevaren en minder ontberingen — want beiden hebben zij in hooge mate doorstaan — elders konden verdienen.

Toewijding, trouw en plichtsbetrachting van den zoo vaak beschimpten neger — aan wien deze eigenschappen gewoonlijk worden ontzegd — ziedaar wat, nevens de kloekheid der leiders, van de Corantijn-expeditie zulk een heldendaad in de Surinaamsche geschiedenis gemaakt heeft.

Laat men dat in het oog houden, laat er broederlijke samenwerking zijn, in plaats van verwatenheid en verguizing aan den eenen kant, waardoor aan den anderen kant haat en onwil gekweekt worden.

Dat het monument van Eilerts de Haan daartoe altijd aanspore!"

***

In hetzelfde nummer van S u r i n a m e vinden wij het bericht van de aankomst van mejuffrouw

Van Rinsum, die door den Min. van Kol. ter beschikking is gesteld van den Gouverneur om het bewaarschoolonderwijs te bestudeeren.

Haar succes toewenschende, schrijft het blad: ......,,Wij hopen verder, dat zij de zaken met een nuchter oog zal aanzien en niet zal doordraven in haar uit te brengen rapport — een fout, waarin, helaas, de rapporteurs over de koloniale zaken in den laatsten tijd nog al eens vervallen zijn. Zij hoede zich er voor, door de donkere kleur van bewaarschooljuffers en bewaarschoolkinderen, alles van hen donker te zien.

Wij veronderstellen niet, dat zij bevooroordeeld zal zijn, maar wij hebben maar te vaak ondervonden, dat Europeanen, vooral als zij tot hervormers worden uitverkoren, gaarne zich en het hunne het brevet van bijna-volmaaktheid uitreiken, en dezelfde eigenaardigheden, dezelfde gebreken — al dan niet, uit overeenkomstige oorzaken voortgekomen — anders en somberder zien bij andere rassen, dan bij zichzelven."

***

De Surinamer van 12 Dec. schrijft:

,,Reeds met twee kantoren was een proef genomen om een eenigszins omslachtige administratieve regeling, wat voorstellen aan den Gouverneur betreft, te vereenvoudigen. De proef bestond hierin, dat de betrokken departementen nu zelf hunne voorstellen in concept aan den Gouverneur toezenden.

Deze proef voldeed, en op grond hiervan zullen alle departementen voortaan deze regeling volgen, met dien verstande, dat de verschillende departementen ten opzichte van de Secretarie op hetzelfde standpunt blijven als nu het geval is, en dat deze regeling niet eerder in werking treedt, voordat de Kol. Staten zullen gehoord zijn, dus in den loop van 1913."

Dit is juist wat wij eenigen tijd geleden in overweging gaven. Evenwel is het ons duister wat de Koloniale Staten te maken hebben met den vorm, waarin de departementschefs hunne voorstellen aan den Gouverneur aanbieden. Wij twijfelen daarom aan de juistheid van het bericht, dat De Surinamer van zeer bevoegde zijde heeft, en vreezen dat Suriname van 10 December beter was ingelicht, waar zij het volgende mededeelt:

,,Naar wij vernemen, is door den Gouverneur al een beschikking getroffen, waarbij de openbare dienst wordt gereorganiseerd als door de Suriname-Commissie aangegeven, n.l. dat er een Algemeene Secretarie komt in plaats van de gouvernementssecretarie, terwijl de Administratie van Financiën, het Parket, het Onderwijs, Openbare werken en Verkeer enz., afdeelingen worden van de Algemeene Secretarie."

Deze door niets te rechtvaardigen centralisatie zou een ware ramp zijn. Men leze ook de meening van Mr. Schoch daaromtrent in zijn voordracht voor de vereeniging ,,Moederland en Koloniën" gehouden op 23 October 1912.

Wij hopen dan ook dat de Gouverneur wijzer zal zijn. Eenigen grond voor deze hoop vinden wij in de Memorie van Toelichting van een ontwerp-verordening tot nadere wijziging van de organisatie der gewapende politie. Over de benoeming van buitengewone agenten van politie sprekende, zegt de Gouverneur: ,,Waar dit dikwijls ongewenscht oponthoud en in alle geval noodeloozen administratieven omslag ten gevolge heeft, terwijl ten slotte alleen de Procureur-Generaal kan beoordeelen, wie voor eene benoeming in aanmerking kan komen, meent de ondergeteekende, dat deze benoeming en zonder bezwaar aan dezen hoofdambtenaar kunnen worden opgedragen"......

Deen weg moet het op, meer decentralisatie inplaats van centralisatie. De Gouverneur moet alle bemoeienis met ondergeschikte détails van zich afschuiven.

***

De West van 6 December geeft een onderhoud terug, dat het blad gehad heeft met den heer Headly ,,wiens naam onafscheidelijk verbonden is aan de cinnaber vondsten in Marowijne", en die groote verwachtingen heeft van de ontginning. De heer Headly verklaarde o.a.: ,,Mijn indruk is dat de ontdekte cinnabergang zich over grooten afstand aan de Marowijne uitstrekt, misschien wel dertig of meer kilometer. Ik heb op sommige plaatsen blokken cinnaber kunnen constateeren van 15 à 20 ton inhoud."

***

In een artikel ,,De Bacove crisis" wijst De West van 13 December op eenige onjuistheden in de beschouwingen van Mr. Smidt in de N. R. Ct. over de bacovecultuur, voor zooveel betreft hetgeen Mr. Smidt schreef over de United Fruit Company.

***

Suriname zet in de nummers van 3 en 10 December hare bestrijding van de Venezolaansche methode van balatawinning voort, en in De West van 13 December vinden wij onder het hoofd ,,Venezolaansche methode" het bericht, dat aan de Balata Company Suriname voor den tijd van zes maanden vergunning is verleend om op vijf aan haar verleende concessiën bolletrie tapproeven te nemen.

Curaçao.

Het is ons aangenaam in De Wekker van 30 Nov. jl. te lezen, dat onze rubriek door haar op prijs gesteld wordt.

Sedert 1 Juli van het vorige jaar heeft een der leden onzer Redactie zich meer bizonder met deze rubriek belast en wij kunnen De Wekker en de

FEUILLETON.

Schetsen van 't Indische ,,platteland" *).

I.

Van Kawat en de Ibis.

Dirk wachtte al van 3 uur in de garage op orders, om voor te rijden en 't werd kwartier over drie en half vier en nog rinkelde 't telefoonbelletje niet. 't Was zoo broeiig onder het zinken dak, dat hij er slaperig van werd en eindelijk de gereedschapskist maar had losgetrokken, de machinekap had opengeslagen en hier een moer, daar een schroefje, een duw of een draai had gegeven. Het was glad onnoodig. Dirk was een luchtig type, maar op z'n wagen was nooit iets te zeggen. Daar leefde hij mee, als met een trouw paard, daar praatte hij mee, die beknorde hij, als het — gelukkig bijna nooit — noodig was.

Nu kreeg 't lampekoper nog een vriendelijke veeg met een dot poetskatoen en zei hij:

— Fiatje, Fiatje, nu is 't over half vier, nu moeten we nog mevrouw rijden ook, dat wordt met den hoed en de barang minstens vier uur vóór we in de marsch zijn, dat wordt zeven uur vóór we thuis zijn. Fiatje, we motten je oogjes nog eens nakijken.

Ook dat was in orde, de helle lichtbundels schoten even grimmig uit de donkere garage, om jammerlijk te sneuvelen tegen 't helle zonlicht buiten.

Tjonge 't werd taai, bijna kwart voor vier en nog niets. Dirk werd flauw, draaide een ,,Biliken" los van een wagen van de onderneming en schroefde die op zijn radiator. 't Grimmig kereltje met z'n breeden mond, draaide wat toeren en keek toen naar achter, de schroefdraad stuitte wat gauw... rinking, daar ging de bel, Dirk schrok op, antwoordde, sloeg met een ,,Fiatje geen moppies" nou!" de motor aan, sprong achter 't wiel, en als 'n spinnende poes half dommelig, leek de wagen uit de garage te sluipen, om dan geheel zwijgend naar de woning van den toean besar te schieten en met een zucht, keurig, met 't portier vlak voor de trap, te stoppen.

't Wachten viel mee. De jonge mevrouw stond al boven aan de trap reisvaardig. 't Telefoontje had zeker moeten wachten tot de autosluier, in een lieve strik rond 't aardige donkere kopje ,,tadellos" zat en nu waarachtig stampte 't kleine voetje van ongeduld, dat George, haar man, en de sous-chef der onderneming, met papa nog allerlei dienstgezeur bepraatte.

— Kom toch, George, 't wordt rijden in dat enge donker; o, Dirk, je hebt de lampen toch in orde?

— Ze branden als kerstkaarsjes, mevrouw, ik heb ze net geprobeerd.

— Braaf zoo, Dirk, brak de heer George zijn gesprek met zijn chef-schoonvader af, dan ook maar direct weg, ja!

*) Overgenomen uit het *Weekblad voor Indië.*

overige Curaçaosche bladen de verzekering geven, dat wij warme belangstelling gevoelen voor de kolonie Curaçao en hare bewoners en zooveel mogelijk zaken van algemeen belang betreffende de kolonie zullen bespreken, ons hierbij op een zuiver objectief standpunt stellende, overtuigd als wij zijn, dat op deze wijze het best de belangen der kolonie behartigd kunnen worden.

***

De Cur. Ct. meldt:

„Dinsdagmorgen is het Duitsche stoomschip „Patagonia" bij het binnenkomen der haven tegen de brug „Koningin Emma der Nederlanden" aangevaren, waardoor deze vrij aanzienlijk beschadigd werd. Middendoor gebroken, ligt de brug thans geheel open, tengevolge waarvan het verkeer tusschen Punda en Otrabanda met ponten moet plaats hebben. — Er wordt met ijver gewerkt aan de reparatie der brug, zoodat, naar wij hopen, 't publiek niet te lang verstoken zal blijven van het groote gerief, dat het verkeer ondervindt van die vaste verbinding tusschen de twee stadsgedeelten.

Weliswaar spinnen de pontvoerders zijde bij dit ongeval en wij gunnen hun van harte een extraverdienste, maar het algemeen belang vordert, dat het verkeer zoo spoedig mogelijk op de normale wijze plaats kan vinden."

Genoemde brug is een pontonbrug (zie het kaartje in ons no. 51) en wordt geheel opengetrokken door een stoomertje en langs de westzijde van de haven geborgen, waardoor een doorvaartwijdte van 150 M. ontstaat, zeker groot genoeg voor een stoomschip om, zonder de brug te beschadigen, de haven in te varen. Hier moet dus aan een nautisch ongelak gedacht worden. Waarschijnlijk is de boot uit haar roer geloopen.

De Cur. Koerier van 7 December vermeldt nog dienaangaande het volgende:

„De werkzaamheden aan de brug schijnen met moeilijkheden te zijn gepaard. Het lichten van het gezonken deel stuit op groot bezwaar, daar de pontons van dat deel leelijk gekneusd en lek zijn, waardoor het leegloopen tijdroovend, zoo niet onmogelijk is. Met heipalen tracht men thans het gezonken deel boven te brengen.

Voor een deel is men hierin reeds geslaagd.

Intusschen maken de pontjes braaf geld, wat niet misgund, doch waarbij wij de opmerking niet achterwege kunnen laten, dat de negers wel wat te veel hun onmisbaarheid tegenover het publiek aan den dag leggen en hunne pontjes eivol overzetten, waarbij, vooral des avonds, ongeluk niet is uitgesloten. Nauwkeurig toezicht hierop van den kant der politie zij daarom aanbevolen."

***

De Cur. Koerier vermeldt, dat het stoomschip „Zulia" der Red D.line op hare reis van New-York naar Curaçao verbinding kreeg met het draadlooze station op dit eiland op een afstand van 988 E. mijlen. Het station wordt beschouwd op 250 mijl verbinding te kunnen krijgen, wij hebben hier dus bijna 4 maal dezen afstand.

Het draadloos station op Curaçao is een welkom onvoorzien gevolg geweest van de verwikkelingen met Venezuela in 1908, toen het noodig bleek in de daarop gevolgde actie onzer oorlogsschepen, dat deze bij het bekruisen der wateren van Venezuela in verbinding bleven met Curaçao en met het moederland.

***

Ten slotte nog het navolgende uit de Koer.:

„Volgens ontvangen mededeeling heeft het Albertine-park het verlies van een zijner struisvogels te betreuren. Daar de oorzaken van den dood niet bekend is, is de heer Dr. Moller verzocht daarnaar onderzoek te doen, waaraan Z.E.G. gevolg heeft gegeven. Wat echter het resultaat van dit onderzoek is geweest, is ons nog niet ter oore gekomen."

WAT DE INLANDER ZEGT.

De nieuwe ankerplaats te Telok-Niebong in de afd. Asahan (Res. Oostkust van Sumatra). De Pertja Timor van 10 Oct. 1911 no. 32, schrijft in een hoofdartikel, hoe de beste uitkomsten verwacht worden van de oprichting van het nieuwe havenkantoor en douane-établissement te Telok-Niboeng, dat op een afstand van 5 kilometer stroomafwaarts van de hoofdplaats Tandjong Balei aan de Asahan-rivier is gelegen.

Van de geraamde kosten ad ƒ 370.000, zou in het jaar 1913 een bedrag van twee ton gouds worden verwerkt. Een en ander is hoofdzakelijk het gevolg van den wensch der Deli-Spoorweg-maatschappij om de spoorbaan van Tebing-Tinggi door te trekken tot aan Tandjong-Balej. Doch daar ter plaatse was geen voldoende terreinruimte op den oever der Asahanrivier beschikbaar om dit spoorwegbedrijf uit te oefenen en was genoemde maatschappij dus wel verplicht om naar een ander terrein om te zien en de bestaande spoorbaan te verlengen tot Telok-Niboeng, meer stroomafwaarts gelegen, en door een behoorlijken landweg met Tandjong Balei zal kunnen worden gebonden.

De Deli-Spoorwegmaatschappij wist het Europeesch bestuur te wijzen op het algemeen belang, dat met deze oplossing was gemoeid, zeker niet het minst voor de scheepvaart, die dientengevolge van het bevaren van het moeilijke en ondiepe traject Telok-Niboeng—Tandjong Balei werd ontheven.

Schepen van 12 voet diepgang kunnen onder alle omstandigheden op eerstgemelde plaats ankeren en vastliggen. Weliswaar bood ook het terrein aan de monding der Asahan-rivier, nl. te Bagan, een nog betere ankerplaats voor de grootere schepen aan, aangezien daar diepgang genoeg is voor schepen van 14—16 voet, doch daartegenover stonden zulke groote andere bezwaren, dat men toch de keuze op

---

Een kort afscheid, en de auto rolde heen, dadelijk in flinke vaart, dat de oude Indischgast hem hoofdschuddend naoogde; dat was iets anders dan z'n tuintippel in pyama's en slippers.

Dirk reed wat hij kon. Zijn meester was een sportsman, die 'n ritje in den nacht heerlijk vond. Maar Dirk had al zooveel koopjes gesnapt op de smalle boschwegen, waar bij de korte hellingen elke heuveltop 't licht tegenhield, en 't dal daarachter een donkeren afgrond leek en de reflex op de boomen een valschen gids was, dat hij van 't daglicht zoo lang mogelijk wou profiteeren. 't Jonge paar achter in den wagen, nog bijna in de wittebroodsweken, liet zich meevoeren in den snellen gang achter den zekeren chauffeur en soesde weg in de allengs komende stilte.

Voort ging het langs kampongs en ladangs en langs de aangevreten plekken in de natuur, waar een onderneming haar nieuwe aanplantingen begon. De plekken omgewoelde aarde eerst nog hel wit in 't zonlicht, werden grijzer en grijzer, het groen der boomen op den achtergrond blauwig en wazig en toen de wagen in dichter bosch kwam, leek het, of de duisternis plots inviel alsof een gordijn rond den auto werd dichtgetrokken. De wagen stopte. De zingende krekels leken zich op te draaien voor het concert van den nacht, vleermuizen en nachtvogels waren al druk in de weer, hun aller geluid klonk schel en uitdagend, toen 't zachte soemen der motoren wegzweeg.

— Meneer, even de lampen aansteken.

— Mooi, Dirk.

— Rijdt nu als je blieft voorzichtig, Dirk, vroeg mevrouw.

„Floep, floep", poften de branders en de lichtbundels tintelden tegen 't groen en deden als de verf op een schilderij, of 't zóó veel mooier was, dan de werkelijke zon op 't geboomte.

Voort ging 't weer, nu veel kalmer, maar hoe donkerder 't werd, hoe sneller 't leek.

Mevrouw zat nu kaarsrecht in den wagen, George vond het exquis, telkens van zijn wat angstig vrouwtje, bij elk schokje, bij elke bocht, een zenuwachtigen handdruk te krijgen, en Dirk zat gebogener dan anders over 't stuur. Daar schemerde in 't priemduister dwars achter de lichtbundels, een kampong.

Dirk minderde sterk vaart. Die suffe Maleiers zaten 's avonds vaak klimaat te schieten, en kregen van 't acetyleenlicht dan in eens zoo'n schrikstuip, dat ze geen benul van wegloopen hadden.

Doch de weg was geheel vrij... of neen, midden er op viel een lange scherpe schaduw van 'n klein beest, 'n uitgehongerde gladdakker, en of Dirk al toeterde, 't beest bleef zitten, star van schrik, z'n onevenredig groote muil open de lucht in.

— Nou maat, bromde Dirk, voor jou de slokkan in, zal niet gaan, en hij rukte op de gaspedaal, toen mevrouw 't lieve dier ook zag en gilde:

— Stoppen, Dirk, kassian.

Telok-Niboeng heeft bepaald. In de eerste plaats was de afstand van Bagan tot Tandjong-Balei te groot, terwijl in de tweede plaats de omliggende moerassen moesten worden drooggelegd of verhoogd, waaraan groote geldelijke uitgaven waren verbonden. Bovendien zouden de Inlandsche vaartuigen, met landproducten uit het binnenland komende, bij Noordelijken en Oostelijken wind Bagan moeilijk kunnen bereiken.

Ten behoeve van den Chineeschen handel ter hoofdplaats Tandjong-Balei, hoopt men, dat het tegenwoordige douane-kantoor zal blijven bestaan. Het laat zich aanzien, dat, wanneer de spoorbaan tot Telok-Niboeng zal zijn verlengd en de stoomtram in exploitatie zal zijn gebracht, het goederenvervoer uit Asahan's binnenlanden en de invoer van buiten sterk zal toenemen en dat het tijdstip in een niet ver verschiet ligt, dat Asahan een tweede Deli, Telok-Niboeng een tweede Belawan en Tandjong Balei of Kisaran een derde Medan worden zal.

De vrouw en de Islam. Wanneer men met nauwkeurigheid de beschavingsontwikkeling der verschillende volken nagaat, dan lijdt het geen twijfel, zegt K. Abdulhamid, alias K. Anang, in hetzelfde blad, of men wordt overtuigd, dat de vrouw aan die ontwikkeling grooten steun verleent. Tevens is schrijver van meening, dat, wil men den vooruitgang in Ned.-Indië bevorderen, men dan ook aan de vrouw behoorlijk onderwijs moet geven, opdat zij hare kinderen kunne onderrichten, niet alleen in schoolgeleerdheid, doch vooral ook in het goede, dat de godsdienst bijbrengt.

Vooral op dit laatste vestigt de schrijver de aandacht, aangezien hij persoonlijk reeds vele meisjes heeft ontmoet, die, hoewel behoorlijk schoolonderricht genoten hebbende, van den godsdienst niets afweten.

Wanneer zij van de school komen, hebben zij natuurlijk wel eenige boekenkennis opgedaan, doch dan valt tevens het feit te constateeren, dat dit is geschied ten koste van de kennis van hun godsdienst, in tegenstelling met de Turken, Egyptenaren, Arabieren en andere Islamieten, bij wien men waarneemt, dat hoe meer zij onder Westersche invloeden geraken, hoe krampachtiger zij zich vasthouden aan hun godsdienst. Zij denken er niet aan om van godsdienst te veranderen, waar zij dien goed hebben leeren kennen.

De schrijver zelf bestudeerde gedurende een 7-tal jaren vele op de wereld bestaande godsdiensten en kwam, na diep in den Mohammedaanschen leer te zijn doorgedrongen, tot de stellige overtuiging, dat deze godsdienst de beste is. Daarin ligt zijns inziens een ziel, die 's menschen gedachtengang onbedorven en zuiver houdt.

Ten einde aan de Javaansche en Maleische mannen gelegenheid te geven kennis te nemen van de positie, welke sommige Mohammedaansche vrouwen in vroegere tijden innamen, laat schrijver eenige mededeelingen volgen van een Turksche vrouw, gegeven op het verzoek van een belangstellende Engelsche dame en waarin — onder aanhaling van verschillende voorbeelden — wordt aangetoond, hoe vele Mohamedaansche vrouwen eertijds tot de intelligentste persoonlijkheden van haar tijd behoorden en grooten invloed op den algemeenen gang van zaken uitoefenden. De plaats, welke de Mohamedaansche vrouw toenmaals dikwijls in huisgezin en maatschappij innam, heeft zij echter thans verloren. Toch kan zij die, als zij wil, heroveren, al kan de Westerling dit wellicht niet goed begrijpen.

Schrijver hoopt dan ook dat de Inlandsche vrouwen in Ned.-Indië van het geschrift dier Turksche vrouw kennis zullen willen nemen en ernstig met zichzelve te rade gaan, wat haar ten deze te doen staat.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Tiong-Hoa-Po. Het Hoofdbestuur van Oost en West mocht onlangs van de Tiong-Hoa-Drukkerij te Makasser de vier eerste nummers ontvangen van het door haar uitgegeven Chineesche weekblad onder bovengenoemden naam. Het is een nieuws- en advertentieblad, dat, behalve op algemeen erkende feestdagen, elken Maandag zal verschijnen en dat, zoolang nog geen definitieven redacteur is aangesteld, voorshands zal worden geleid door den heer Lie-Hwei-Tjioh.

Het hoofddoel, dat er mee wordt beoogd, is aan de bevolking van Makasser en omstreken aangename en nuttige lectuur te verschaffen en te voldoen aan een door haar herhaaldelijk uitgesproken wensch om den vooruitgang te bevorderen.

De abonnementsprijs werd niet vermeld; wel echter, dat de kosten aan de plaatsing van advertentiën verbonden, bij tweemaal plaatsing, bedragen *f* 1.— voor één tot tien woorden. In geval van abonnement kunnen billijker prijzen worden bedongen.

In aansluiting hiermede, zegt de heer Kong-Sioe-Tjian, in het eerste nummer van 2 Sept. 1912, dat er z. i. geen enkel bezwaar bestaat, waarom de Chineezen van Makassar, in navolging van de landgenooten op Java en elders, het vaandel van den vooruitgang niet hoog zouden houden en een orgaan, dat zij geheel in eigen hand hebben, niet zouden steunen, waar dit mogelijk is.

Van een geringschattende bespreking van handelingen van eigen landgenooten, zooals vroeger in andere bladen wel eens voorkwam, zal in het nieuwe blad geen sprake meer zijn, terwijl de schrijver hoopt, dat de inhoud niet alleen aan alle Chineezen zal voldoen, doch ook lezers van andere nationaliteit tot nut zal kunnen zijn.

Een Santri grijpt in no. 3 de gelegenheid aan om eens te wijzen op de slechte regeling van de

---

„Boem" stil stond de wagen; met dames moet je geen honden- en kippenkwesties maken, geen meter voor de gladmuis was de vaart er uit.

— God beter 't, wat 'n beest, bromde Dirk.

George lachte er om. Maar z'n vrouwtje was één gevoel, stapte uit, aaide 't dier, dat nog te lamgeslagen was om te bijten en 'n gehuil begon, dat Dirk en z'n heer tolden van 't lachen... tot Dirk de lach op den mond bestierf. Eén meter verder, voorbij den hond, had hij dwars over den weg een telefoondraad zien hangen. De gebroken isolator losgerukt van 'n vermolmden boom, straalde als een glasbol in 't licht.

— Kijk eens meneer, die hond redt ons leven.

Daar stonden ze toen sprakeloos van schrik met z'n drieën. De draad hing ter hoogte van de borst van den chauffeur, ze waren reddeloos verloren geweest.

Toen even snikte mevrouw 't uit, drukte mijnheer haar innig tegen zich aan en schudden de beide mannen elkaar de hand en toen... stond er een onhoorbaar aangeslopen Inlander naast hen, die lachend beleefd zijn „tabehs" plaatste en op het staaldraad wees en een mooi verhaal begon van „barangkali ampir soesah" en dat hij 't vanmiddag al gedacht had, dat als meneer vanavond terugkwam, hij de draad wel niet zou zien.

Dirk maakte al aanstalten zijn chauffeursbeschaving te verliezen, siste iets door zijn lippen van 'n hersenkast en van een Van Duijlsleuteltje. George gaf den Maleier een kokend standje; z'n vrouw bleef 't kalmst en was 't billijkst, had de nu zwijgenden, maar rillenden hond op haar schoot genomen en knuffelde hem, zooals 't zich flauw herinnerde, dat z'n mama hem eens gedaan had.

— Is die hond van jou, vrind? vroeg ze den stupiden en maar steeds vriendelijk lachenden Inlander.

— Ja, mevrouw, past op, hij is „sadikkit" vuil, en de vent rilde van zoo'n gesmoezel met 't onrein wezen.

— Wil je hem mij verkoopen?

— Kasih present sadja, njonja.

— Ja, dan weet hij wel, dat hij 't meeste krijgt, als ik een valsche ringgit had, dan gaf ik hem die, zei Dirk, die op reis, van wege de lastige bolrondheid der zakken in een witte pakean, de kas hield.

— Nou, Dirk, schertste George, verliefd en ook dankbaar voor de toevallige tusschenkomst van den maanblaffer, we zijn er goed afgekomen, het komt omdat ons „Billiken" naar achter keek in plaats van vooruit, duw die draad nu even naar boven met 'n paggerpaal en geeft dien vent een lakoe ringgit.

En zoo kwam „Kawat" in 't bezit van baas George en zijn vrouw Tine.

(Wordt vervolgd).

prostitutie ter hoofdplaats Makassar. Het Europeesch bestuur schijnt zich — meent schrijver — niet genoeg aan dit euvel te laten gelegen liggen, en laat de prostituées, tot groote hinder van het publiek, vrij zich met der woon te vestigen waar het haar goeddunkt.

Datzelfde bestuur is echter zeer bezorgd voor de moraliteit en laat o. a. tal van bioscoop-voorstellingen, die aanstoot kunnen geven, verbieden. Naar schrijvers meening bestaat er zeker alle reden om dan ook de prostitutie binnen de perken te houden. En dit is trouwens, vindt hij, in het belang van het bestuur zelf, want, wanneer niet spoedig een behoorlijke regeling wordt getroffen en in werking gebracht, dan kan men er z. i. van verzekerd zijn, dat de ambtenaren weldra veel last zullen krijgen van tal van onaangename zaken.

Het beste zou z. i. zijn, wanneer men de bevolking buiten die prostitutie zou kunnen houden, een maatregel, die door tal van gegoede lieden zou worden gesteund, doch wanneer de uitvoering daarvan practisch onmogelijk zou blijken, dan verdient toch in elk geval afscheiding van de prostitutie in bepaalde woningen op bepaalde plaatsen aanbeveling. Die plaatsing zal dan zoodanig moeten geschieden, dat de huizen van ontucht alleen op behoorlijken afstand van de woningen der fatsoenlijke burgerij in de kampongdeelen voorkomen en de bevolking der hoofdplaats daarvan geen overlast ondervindt.

Nieuwe Chineesche gewoonten. — Op Zondag 13 October 1912 had, overeenkomstig de aankondiging, voorkomende in de S i n a r S u m a t r a van den 4n dier maand no. 115, in de K w a n I e n T e n g ter hoofdplaats Padang, de vergadering van Chineezen plaats, waarin de nieuwe voorschriften betreffende Chineesche kleedij bij huwelijkssluiting en de eerbiedsbetoogingen zouden worden besproken. Alle aanwezigen vonden éénstemmig, dat bij huwelijkssluiting de navolgende kleedij zou moeten worden gedragen:

a. door de mannen een baadje, de zoogenaamde kniedekker, zoomede een broek, hoed en schoenen, alles van zwarte kleur;

b. door de vrouwen een baadje, S i o k i e k o e n van D j a m b o e a j e r kleur of wel het gebruikelijke bruidscostuum, doch zonder de T j e m p o en de A u n p o.

Dit kleedij-voorschrift is echter slechts tijdelijk in afwachting van het model, dat door den Pres. der Chin. Republiek is vastgesteld. Zoodra dit zal zijn aangebracht, zal dit aan de vergadering worden getoond.

Ten opzichte van de nieuwe eerbiedsgebruiken, welke in den vervolge in acht zullen worden genomen, werd het navolgende vastgesteld:

I. Wanneer Chineezen elkander ontmoeten, zal de eerbiedbetuiging wederzijds bestaan in het afnemen van het hoofddeksel, eene neiging met het hoofd en eene buiging van het lichaam.

II. Ingeval van het doen van gebeden voor de overleden ouders of voorouders, bij gelegenheid van huwelijkssluiting (K h e n g T h i a n L e e), zoomede voor de Overheid, zal de eerbiedsbetuiging bestaan in het afnemen van het hoofddeksel, een hoofdbuiging en drie lichaamsbuigingen.

III. Op plaatsen, waar vele personen vereenigd zijn, hetzij voor besprekingen, hetzij bij huwelijksplechtigheden of in sterfhuizen, neemt men binnenshuis zijn hoed af, neigt met het hoofd en maakt een lichaamsbuiging.

Op den openbaren weeg neemt men alleen het hoofddeksel af.

IV. Voor de vrouwen gelden dezelfde bepalingen als sub II en III, behalve dat geen hoofddeksel wordt afgenomen.

Op den openbaren weg groet zij alleen met een hoofdneiging.

Al de aanwezigen hebben de aanneming dezer regelingen met hunne handteekening bekrachtigd.

Van Vreemde Koloniën.

VERTEGENWOORDIGERS VAN DE CHINEEZEN IN NED.-INDIË IN DEN CHINEESCHEN STAAT.

De Agence d'Extrême Orient, wier berichten met voorzichtigheid en voorbehoud te aanvaarden zijn, geeft nu en dan bijzonderheden over reeds, terloops vernomen tijdingen, die de dracht hiervan eerst goed duidelijk maken.

De grondwet bepaalt omtrent de volksvertegenwoordiging, die in 1913 bijeen moet komen, o. a. 't volgende:

Het Hoogerhuis zal aldus worden samengesteld: *a.* elke provinciale vergadering kiest 10 leden; *b.* Mongolië kiest er 27; *c.* Thibet 10; *d.* Turkestan 3; *e.* d e C h i n e e z e n i n 't b u i t e n l a n d k i e z e n e r t e z a m e n 6 v o o r a l l e k o l o n i ë n i n O o s t - I n d i ë, A m e r i k a, e n z.

Van de 274 leden van dezen Senaat zullen dus 6 de overzeesche koloniën van Chineezen vertegenwoordigen.

Schijnbaar onbeduidend, daar zij geen vertegenwoordigers in de Kamer van afgevaardigden (onze Tweede Kamer) hebben, en de aangevangen verkiezingen er bovendien op wijzen, dat de bevolking de beteekenis der verkiezing zelfs voor deze Kamer nog niet inziet, ook 't aantal van 6 en de wijze van kiezen doen de zaak onschuldig schijnen, maar inderdaad is de maatregel, waardoor de Chineezen in den vreemde tot kiesgerechtigde onderdanen van 't Hemelsche rijk worden gemaakt, o. i. van zóó ver strekkende beteekenis, dat de betrokken mogendheden, wier onderdanen deze Chineezen wèl zijn, de instelling niet zonder bedenking en protest mogen laten inleven en voortbestaan. Ieder staat is souverein in zijn eigen land, maar mag eigendunkelijk geen souvereine rechten in 't gebied en over 't volk in een ander land uitoefenen. Wie zich dit een en ander laat welgevallen, laat zich iets van zijn souverein recht ontnemen.

Tot recht begrip der zaak nog eenige aanhalingen uit de bepalingen, die de verkiezing der 6 senaatsleden regelen.

De door de Chin. regeering in 't buitenland erkende Kamers van koophandel wijzen ieder een vertegenwoordiger aan. Deze vertegenwoordigers vormen te zamen een kiescollege van de koloniën. 't College komt te Peking bijeen om tot de verkiezing over te gaan. 't Wordt voorgezeten door den minister van handel en nijverheid.

Nederland heeft hier in overleg met Gr.-Brittanië, Frankrijk, Amerika te handelen, maar 't wachte er niet op of deze ook wel zullen handelen. 't Heeft er alle belang bij zonder uitstel 't initiatief te nemen.

De Chin. regeering slaat met argusoogen alles waar wat in de Ned. koloniën voorvalt, zij laat geen gelegenheid voorbij gaan om zich te bemoeien met, om haar oordeel, haar veroordeeling uit te spreken over handelingen ten opzichte van Nederl. onderdanen, wier betovergrootvader uit China naar Ned.-Indië gekomen is en die dus geen onderdaan meer is van de republiek van 't Midden, maar uitsluitend een Nederl. onderdaan. Daarnaast stelt de regeering te Peking 't voor of zij harerzijds niets doet dat de goede verstandhouding te na zou kunnen komen. Tegenover een dergelijk optreden is het plicht onzerzijds volle bewustzijn van eigenwaarde, waardigheid en zelfstandigheid te toonen. Dit moet zelfs een kleine natie doen, maar wij zijn in Oost-Azië een groote mogendheid.

DE HOLLANDSCHE BEWEGING IN ZUID-AFRIKA.

Men moge met Botha de meening zijn toegedaan, dat Zuid-Afrika het best zal varen bij een tot het uiterste doorgevoerde verzoeningspolitiek der twee blanke rassen, men zal toch mee moeten voelen hoe er iets pijnlijks ligt in een zoodanig geheel vergeten van de veeten, die tot den oorlog leidden en die in den oorlog nieuw voedsel kregen, men zal toch moeten erkennen, dat waar een deel der Afrikaanders een geheel in vriendschap, in broederschap opgaan in de nieuwe samenleving, moeilijk moet vallen. En zoo zal het ook geen verwondering kunnen baren een kreet van spijt, van verzet te vernemen tegen 't uitstooten van generaal Hertzog uit 't ministerie, waarin hij 't Hollandsche- of wil men liever 't oud Boerenelement vertegenwoordigde.

Te Pretoria heeft een betooging van 1500 personen uit verschillende deelen van Z.-Afrika plaats gehad. In het Prinsenpark waren eenige sprekers, w.o. generaal De Wet. Bij zijn aandringen op een terugkeer van Hertzog in 't kabinet, zeide hij o.a.: „Ik ben 't Britsche rijk zeer getrouw, maar dat wil niet zeggen, dat ik van plan ben mijn baatje uit te trekken om 't aan de Engelschen te geven."

Om de inzichten van generaal Hertzog te doen begrijpen, knippen wij een stuk uit een correspondentie in de N. R. Crt., die ons zeer welsprekend voorkomt.

„Onlangs sprak generaal Hertzog over de Afrikaander natie en beweerde, dat er haar slechts twee wegen openstaan, de eene waarmede de taal en daarmede het zelfbewustzijn verdwijnt, de andere, dat zij den strijd aanbindt voor het behoud harer rechten. Hij voor zich en voor zijn volk verkoos het laatste. En daarin, verklaarde hij, had hij den ruggesteun van zijn eigen volk en van dat van meer Engelsch sprekenden, dan men over het algemeen wel gelooft. Menschen die schreeuwen worden op grooter afstand gehoord dan anderen, maar dat beteekent niet, dat zij daarom grooter aanhang hebben.

Aangaande zijn toespraak, te Nijlstroom gehouden, zeide hij, dat zijn bewering, dat de tijd gekomen is, dat het land geregeerd worde in zuiver Zuid-Afrikaanschen geest, een kleine storm heeft veroorzaakt. Maar hij bleef daarbij. De leider van de oppositie had gezegd, dat hij daarin met hem verschilde en eerst imperialist te zijn en Zuid-Afrikaan daarna. Dit is voor gen. Hertzog het bewijs, dat zijn bewering, dat Sir Thomas Smartt nog niet een oprecht Zuid-Afrikaan is, volkomen juist is. Gen. Hertzog zeide, dat hij vóór imperialisme was, zooverre zulks Zuid-Afrika ten zegen kan zijn, maar zoodra het in strijd komt met Zuid-Afrikaansche belangen was hij er ten zeerste tegen gekant. Welke zaak het ook betrof, hij voor zich vroeg zich in de eerste plaats af of iets ten voordeele van Z.-Afrika was. Wanneer 't er mede in strijd was en nadeelig voor de belangen van land en volk, dan was het de plicht van een ieder, met imperialisme verder niets te doen te hebben.

Omtrent de toelage aan de Britsche zeemacht merkte hij op, dat sommige personen het voorstelden alsof het Hollandsch sprekende deel van de bevolking daartegen gekant is en aan anderen het wil overlaten handel en land te beschermen. Hij was er echter trotsch op te verklaren, dat nog nooit de oprechte Afrikaander nalatig is geweest in het doen van zijn plicht en van wat ter bescherming van het land noodig is. De bevolking van Zuid-Afrika had nog nooit getracht andere volken te belasten met iets dat haar eigen verplichting was; zij zou het een schande vinden te verlangen dat het Britsche rijk Zuid-Afrika zal beschermen. Hij wenschte slechts duidelijk te maken, dat te rechter tijd de Zuid-Afrikaan op zijn post gevonden zal worden, maar het is een andere vraag of dit geschieden zal door bij te dragen tot de imperiale zeemacht of wel door een eigen vloot."

Deze taal noemt men in Z.-Afrika versleten, reactionnair. Toch spreekt er eigenlijk den zelfden geest uit, die elders de partij der Jong-nationalen bezielt en die daar dan geldt als te jong, te vooruitstrevend.

***

't Zal wel niet toevallig zijn, dat in Rhodesia er ook nu weer op aangedrongen wordt om 't Hollandsch als een der officieële talen voor 't gewest te erkennen. Ons Land had hierover een artikel, waarop l'African World antwoordt, dat het aantal Hollanders in Rhodesia niet groot genoeg is om dit voorstel te rechtvaardigen. Volgens 't blad zal de toevloed van Hollanders zeer welkom zijn, en zal er niets tegen zijn met hun aanspraken rekening te houden als zij talrijk genoeg zijn.

DE MONGOOLSCHE KWESTIE.

De gebeurtenissen, in 't Naë-Oosten, doen ons heenglijden over berichten uit 't Verre Oosten, die onder andere omstandigheden onze bezorgdheid zouden opwekken. Zien wij niet verkeerd, dan trekken boven Mongolië wolken samen, die binnenkort onvermijdelijk in een hevig onweer zullen losbarsten. Wij hebben 't meermalen over de houding van Rusland gehad. Partij trekkende van de financieële moeilijkheden, waarin China verkeert, steunt het Czarenrijk openlijk de poging van Mongolië om zich vrij te maken van China.

De Chineesche regeering ziet dit met spijt en ergernis, maar zij voelt zich inderdaad financiëel zoo zwak, dat zij niet krachtig tegen 't drijven van Mongolië en Rusland durft optreden, zij vreest van een daartoe te ondernemen strijd geen succes te hebben. Daarentegen zou deze haar nog maar dieper in de schuld steken, haar nog verder met onmacht slaan, en dan ziet zij Japan en Gr.-Brittanië, ziet zij wellicht ook de aanhangers der Mandchoe's reeds opdagen om de jonge republiek te rukken en te plukken. Het Chineesche volk deelt die vrees voor Rusland en voor de gevolgen van een oorlog niet. Het wenscht de vreemde inmenging beslist af te wijzen, het voelt in zich de kracht om alleen te staan en meent 't ook met de financiën wel te zullen stellen, als die vreemde bemoeizucht China maar zijn eigen zaken laat beredderen.

Dokter Sun-Yat-Sen, de maker der groote Chineesche revolutie, die zich niet aan het hoofd der regeering wilde stellen, maar een grooten invloed hield als leider der vooruitstrevenden, heeft ook nu weer een daad gedaan, die olie in 't vuur zal werpen. Hij richtte een oproeping tot den president der republiek Yoean-Shi-Kaï, de ministers, de volksvertegenwoordiging, de staatkundige partijen en de pers, waarin hij er eerst op wijst, dat de republiek al een jaar is uitgeroepen, zonder door een der groote mogendheden erkend te zijn, die mogendheden hebben, volgens hem dus, òf geen vertrouwen in de republiek, òf zij voeren slechte bedoelingen in 't schild. Mongolië heeft zijn onafhankelijkheid uitgeroepen, Rusland stelt zich borg daarvoor, en geen der andere mogendheden protesteert, vermoedelijk omdat zij 't voorbeeld willen volgen en den buit, die China biedt, wenschen te deelen.

't Chineesche volk is tot snelle ontwikkeling gekomen, zijn patriotisme is ontvlamd op een wijze, die bewondering wekt, 't volk wil den oorlog.

Alleen de regeering verzet zich, omdat zij vreest dan de groote leening niet te kunnen sluiten met 't consortium en omdat zij zich niet bij machte acht tot een krijgstocht, die de overwinning zal bezorgen. Dr. Sun-Yat-Sen deelt die meening niet, niet de dood zal uit den oorlog groeien, maar 't leven. Hebben niet alle jonge volkeren zich door dit middel sterk moeten maken?

Na dit door voorbeelden bevestigd te hebben, vervolgt hij: Ik heb goed nagedacht over den toestand en ik ben tot de overtuiging gekomen, dat een buitenlandschen oorlog niet alleen wenschelijk, maar bepaald noodzakelijk is om de binnenlandsche herschepping van 't land mogelijk te maken. Hij zal 't geluk van 't vaderland verzekeren.

Vrees voor geldgebrek behoeft niet te bestaan. 't Chineesche volk zal zich alle offers getroosten om 't land te redden en zal met geestdrift gehoor geven aan de vraag om fondsen, die de regeering zal noodig vinden te doen, en waarvoor hij haar een geheim ontwerp doet toekomen.

Deze oproep van den leider, in wien 't Chin. volk een zeer groot vertrouwen heeft, heeft diepen indruk gemaakt, zijn populariteit heeft er nog door gewonnen.

Wanneer een jong volk, zooals de Chin. republiek is, door dergelijke woorden wordt aangespoord tot een oorlog, en wanneer de regeering daar geen klemmende argumenten kan tegenover stellen, terwijl de buitenlandsche tegenstanders niet genegen schijnen toe te geven, dan meenen wij, dat de kansen op oorlog zeer, zeer groot worden. Zoo geen buitenlandsche dan een binnenlandsche.

Wij meenen dit in weerwil van 't bericht juist dezer dagen wereldkundig gemaakt, dat de groote internationale leening, waarover zooveel te doen is geweest, eindelijk gelukt zou zijn. China moest op 1 Januari de vervallen termijnen betalen van de schadeloosstellingen, die het na den Boksersopstand op zich genomen heeft. 't Vroeg uitstel, maar Rusland weigerde dit te geven en dreigde zelfs zich schadeloos te stellen door beslag te leggen op de een of andere belastingbron in Mantsjoerije. Een nadere aanwijzing voor de Chineezen, dat Rusland kwaadgezind is en zou 't volk nu een leening aanvaarden, waarin Rusland voor een belangrijk bedrag bijdraagt, waardoor China zich opnieuw en vaster bindt aan Ruslands voogdij, een leening, waarvan 't geld niet besteed mag worden om zich tegen het buitenland, speciaal niet tegen Rusland te wapenen, terwijl de partij der warme gemoederen juist geld wil om zich in de eerste en voornaamste plaats vrij te maken van alle vreemde inmenging.

Krijgt de groote leening inderdaad haar beslag, dan vreezen wij, dat 't Chin. volk tegen de regeering zal opstaan, en de vermaning en aanmaning van Dr. Sen zal weer de oproeper tot de revolutie zijn geweest, evenals hij de eerste omwenteling heeft bezield. Wordt de leening nog te niet gedaan, dan zal dit zijn onder de leuze: goed en bloed om China te bevrijden van vreemde inmenging.

VERZEKERING VOOR PERSONEN MET EEN AANSTELLING IN DE DUITSCHE KOLONIËN.

Naar 't ons voorkomt bevat de regeling, die de bovenbedoelde Duitsche wetgeving gedeeltelijk ook van toepassing maakt voor hen, die in de koloniën wonen, bepalingen, welke voor den Nederlandschen lezer van genoeg belang zijn om er hier 't een en ander van te vertellen.

Een keizerl. besluit van 8 Nov. 1912 bepaalt, dat de verzekeringswet voor personen met een aanstelling (Angestelltenversicherung) *) op 1 Jan. 1913 in werking treedt. 't Beginsel eener staatsverzekering, dat tot nu toe door de ouderdoms- en invaliditeitsverzekering was beperkt tot personen met niet meer dan 2000 M. traktement p. j., wordt hierbij ook uitgebreid over de beter betaalden. In deze gecombineerde verzekering zullen wel 2 millioen personen vallen; zij die niet meer dan 2000 M. verdienen, blijven bovendien in de ouderdoms- en invaliditeitsverzekering begrepen.

Evenals alle sociaal-politieke wetten, geldt de nieuwe wet in 't algemeen niet voor hen, die in de koloniën of in 't buitenland wonen. Maar volgens een „Anleitung betreffend den Kreis der nach dem Versich. f. Angest. versicherten Personen" worden zij, wier werkzaamheid buiten Duitschland moet worden beschouwd als een deel, een aanhangsel, een voortzetting van een binnenlandsch bedrijf, toch binnen de werkzaamheid der wet gebracht. Deze opvatting gaat zóóver, dat alle buiten D. gelegen ondernemingen, die haar hoofdzetel in D. hebben, verklaard worden uitstralingen van de binnenlandsche zaak te zijn en daardoor worden de beambten dan allen verzekeringsplichtig.

De beambten of de werkgevers kunnen tegen een dergelijke aanwijzing opkomen bij het scheidsgerecht, maar in afwachting van de beslissing geldt de aanwijzing alvast.

Inlandsche beambten vallen niet onder de wet.

De verzekeringsplicht geldt voor alle op traktement aangestelden, wier jaarverdiensten (emolumenten inbegrepen) niet boven 5000 M. stijgt.

Daarnaast kent de wet een vrijwillige verzekering ter uitbreiding of voortzetting van de verplichte.

Vrij van de verpl. verz. zijn (als regel) ambtenaren van staat, gemeente of kerk, die uit anderen hoofde recht op een pensioen hebben. Bijzondere regelen bepalen de gevallen, waarin een particuliere verzekering is aangegaan.

De bijdragen worden voor de helft door den verzekerde, voor de helft door den werkgever betaald. Voor vrijwillige verzekering betaalt alleen de verzekerde zelf. De totaal-premie bedraagt 7—8 pCt. van 't verdiende bedrag.

Een bepaald verschil tusschen de Rijksverzekering en de particuliere levensverzekering vormt de wachttijd vóórdat recht op een uitkeering verkregen wordt. Daaraan is 't ernstige gevaar verbonden, dat de verzekerde in dien termijn in den toestand raakt, die een uitkeering noodig zou maken, terwijl hij hierop nu geen aanspraak kan doen gelden.

De uitkeeringen bestaan uit Ruhegeld, Hinterbliebenenrenten, verhelpen van onbekwaamheid. Ruhegeld wordt verleend: 1. Van 65 jr. af. 2. Bij voortdurende beroepsonbekwaamheid. 3. Bij een meer dan een half jaar durende tijdelijke beroepsonbekwaamheid. Hinterbliebenenrenten worden na den dood uitgekeerd aan de weduwe en de kinderen beneden 18 jr.

Het Heilverfahren wil een dreigende onbekwaamheid afwenden of een, die reeds ontstaan is, verhelpen. In den tijd, waarin dit noodig is, wordt een ziekgeld uitgekeerd.

De instelling bestrijdt haar uitgaven zelf zonder eenigen steun van 't Rijk.

Dieper kunnen wij hier niet op de zaak ingaan, alleen zij nog de maatstaf vermeld, waarnaar de uitkeeringen berekend worden. 't Ruhegeld (pensioen) bedraagt na verloop van 120 maand bijdragen 1/4 van 't in dien tijd bijgedragene en 1/8 van de overige bijdragen. De uitkeering voor een weduwe of weduwnaar van een verzekerde is twee-vijfde van 't Ruhegeld. Weezen krijgen 1/5 van de weduwrente. Meer kinderen meer tot een maximum gelijk aan deze rente.

Nu de Nederl. wetgever zich in de richting van vermeerdering der sociale wetgeving beweegt en daarbij veel aandacht aan de instelling van onze Oostelijke buren geschonken wordt, krijgen de regelingen, die daar voor 't oude moederland en de jonge koloniën gemaakt worden, voor ons meer beteekenis, dan zij reeds als teeken des tijds op zich zelf en in zich zelf bezitten.

*) Hiertoe behooren b.v. handelsemployé's, apothekersassistenten, tooneel- en orkestleden, onderwijzers en opvoeders, officieren, stuurlieden, e. d. g. op Duitsche schepen, enz., mits de betrekking waarvoor een aanstelling hebben hun hoofdberoep uitmaakt.

INGEZONDEN.

De Koloniale Tentoonstelling.

Een wetsontwerp is ingediend om de Staatsbegrooting en de Koloniale begrooting over 1913 te verhoogen met een post: kosten voor deelneming aan de tentoonstelling te San Francisco in 1915.

Dit geeft mij aanleiding belangstellend te informeeren of reeds, of reeds ijverig, of reeds planvast gewerkt wordt voor de koloniale tentoonstelling, waartoe Oost en West 't initiatief zou nemen, en die in 1916 gehouden zou worden, jaar waarin 't een eeuw geleden zal zijn, dat de O.-I. koloniën weer onder Nederlandsche vlag kwamen.

Voor de tentoonstelling, die van Februari tot December 1915 ter viering van de opening van het Panama-kanaal zal worden gehouden, zijn de werkzaamheden reeds een paar jaren geleden ingezet, en voor de Nederlandsche afdeeling vraagt de regeering nu al 't noodige geld (een eerste termijn van 't op ƒ 750.000 geraamd totaal). Op die wijze kan iets groots tot stand gebracht worden. Wil onze koloniale tentoonstelling in 1916 ook een uitbeelding worden, die indruk moet maken, dan behoort de arbeid ervoor thans reeds flink aangepakt te worden. Wanneer de regeering nu de gelden vraagt voor de vertegenwoordiging in Francisco 1915, zou 't zeker niet voorbarig zijn geweest als zij thans reeds in 't bezit ware van een aanvraag met voldoende toelichting voor de in ons eigen land een jaar later te houden groote internationale koloniale tentoonstelling.

Of zou men slechts voornemens zijn een tentoonstellinkje ervan te maken, een kruis-paviljoen met een tuin er om heen, een hoek Java, een hoek Sumatra, een hoekje van elk der andere eilanden en voor de West? Dit zou ons deerlijk spijten. Laat men tot die wereldkermis alle koloniale mogendheden uitnoodigen, en dan zorgen, dat onder die mededinging van allen Nederland een goed figuur make. Maar als men dit wil, dan moet er zonder verwijl druk aan 't werk getogen worden.

Mocht dit wellicht reeds 't geval zijn, dan vraag ik verontschuldiging voor mijn onbekendheid, maar er is dan toch nog weinig uitgestraald van de groote bedrijvigheid.

G. N.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

De Djambi-concessies.

Onder den titel „De Djambi-concessies, Baas in eigen huis", heeft de heer E. Deen een brochure geschreven, waarin hij zegt het niet ondienstig te achten, inzake de te verleenen concessies van het exploreeren en exploiteeren van petroleumvelden in Djambi, als staatsburger en als belanghebbende bij de Nederl.-Indische petroleumnijverheid van ongevraagd advies te dienen. De schr. meent, dat wie de quaestie der exploitatie van de petroleumterreinen in Indië in het licht der tegenwoordige tijdsomstandigheden met ernst beschouwt, tot geen andere conclusie zal kunnen komen, dan dat het in het belang én van het rijk èn van onze koloniën is dat de exploitatie geschiedt door particulieren, doch dat het product het eigendom wordt en blijft van den staat, totdat het met toestemming van de Indische regeering uit onze havens is weggevoerd. Dan zegt hij, zal een regeling zijn verkregen, die onder alle omstandigheden de waarborgen in zich sluit dat verrassingen en onaangename verwikkelingen uitblijven.

Djeloetoeng-concessies.

Zooals men weet heeft het kamerlid de heer Marchant op 2 en 3 December jl. eene redevoering gehouden over de misstanden op Borneo ontstaan tengevolge van het verleenen van concessies tot 't winnen van djeloetoeng. De heer M. protesteerde tegen de houding van den oud-gouverneur-generaal Van Heutsz als belanghebbende. Het gevolg daarvan was dat Z.Exc. v. H. den heer M. een brief deed toekomen, waarin hij hem van laster beschuldigde. En weer als gevolg daarvan richt de heer M. nu, onder den titel „Ambt en belang", een open brief aan Zijne Excellentie den heer J. B. van Heutsz, en aan den Directeur van den Ned.-Ind. Boschproducten-Maatschappij ('s-Gravenhage, Martinus Nijhoff.) waarbij hij zijn in de Tweede Kamer aangenomen standpunt handhaaft.

Wat op Borneo is geschied en blijkbaar nog geschiedt, volgens schr. kennelijk onder invloed van den heer v. H., noemt hij een schande voor het Nederlandsche Gouvernement.

Een nieuw periodiek over Indië.

Ter drukkerij van „De Nieuwe Tijd" te Amsterdam is verschenen de eerste aflevering van „Het Ned.-Indische huis oud en nieuw", welk periodiek voorloopig 2 maal 's jaars zal uitkomen en uitgegeven wordt door het Architecten-bureau Ed. Cuypers en Hulswit te Weltevreden.

Volgens het voorwoord zal dit tijdschrift met behulp van ernstige medewerkers belangrijke artikels wijden aan de oude en nieuwe bouw- en nijverh.-kunst: werken zoowel van Europeeschen als van Indischen oorsprong.

De uitgevers hopen bijgestaan door de hoog gewaardeerde medewerking van erkende deskundigen, hierdoor in groote trekken een weg te wijzen en aan te toonen hoe in het belang der ware kunstontwikkeling, de moderne Europeesche bouwkunst in Indië zich zou kunnen ontplooien door ernstige studie van het schoone der oude Inlandsche cultuur en hoe de moderne Inlandsche kunstnijveren, den invloed van het Europeesche niet kunnende ontgaan, door goede leiding en verstandige toepassing, ook zonder de hen aangeboren gaven te dooden, op hun beurt van de Europeesche cultuur hun voordeel kunnen doen.

Het eerste nummer maakt een aangenamen indruk, is gedrukt op mooi papier en kwistig geïllustreerd met fraaie illustraties. Afgebeeld en beschreven worden het gebouw van de Javasche Bank te Batavia, het agentschapsgebouw van The Hongkong and Shanghai Banking Corporation te Batavia, van de Nederlandsche Handelmaatschappij te Weltevreden en van de Javasche Bank te Medan.

De heer J. G. Sinia houdt eene beschouwing over enkele huizen- en tempeltypen in Indië, eveneens geïllustreerd. Verder schrijft Raden Mas Noto Soeroto over de Inlandsche kunstnijverheid in Nederl.-Indië, en Prof. A. W. Nieuwenhuis over de woning der Dajaks, welke beide laatste opstellen wij reeds vroeger in een Nederlandsch tijdschrift aantroffen.

Bescherming van monumenten.

In het oudheidkundig verslag over het derde kwartaal 1912, doet de voorzitter van het archaeologisch onderzoek op Java en Madoera, Dr. Krom, mededeelingen naar aanleiding van een persoonlijk bezoek aan verschillende Hindoemonumenten op Java We ontleenen daaraan het navolgende:

Bij mijn bezoek aan Boro-Budur bevond ik, gelijk trouwens na de voortreffelijke maatregelen van den heer T. van Erp niet anders te verwachten was, dat de toestand van dit bouwwerk uitstekend was. Bij een regenbui, juist van pas neerstortend, werkten alle spuiers naar behooren. De van nieuwen steen vervaardigde stukken beginnen reeds goed bij te kleuren.

Ook de Tjandi's Pawon en Mendut waren goed in orde. De bij dit laatste monument gelegen bijtempeltjes en terrassen begonnen echter weder onder het onkruid te geraken. De tempels in en bij Prambanan zouden wat het onderhoud betreft in drie groepen te verdeelen zijn. De eerste wordt uitstekend verzorgd, daar behooren de eigenlijke Prambanan-groep, de Tjandi Kalasan en de Tjandi Sari toe. Kalasan heeft wat last van vochtige muren; bij Sari gaan de kostmossen zich weer eenigszins vertoonen, zonder echter hinderlijk te zijn: over het algemeen is het onderhoud intusschen zoo goed als men verwachten kan. De tweede groep omvat Tjandi Sewu, Tjandi Bubrah en Tjandi Lumbung. Die zien er in het algemeen nog wel goed uit, doch als men beter toeziet, blijkt, dat er toch verzuimd wordt de hier en daar opschietende plantjes geregeld te verwijderen. Tot de derde groep kunnen Tjandi Plaosan en Tjandi Sadjiwan gerekend worden. Deze verkeeren in een bepaald ergerlijk verwaarloosden toestand, zoodat er zelfs heele struiken op groeiden; van eenig onderhoud geen sprake.

Ook op Diëng werd een aanvang gemaakt met de maatregelen ter bescherming van de daar nog aanwezige monumenten. Begonnen werd met een grondige schoonmaak van de Tjandi's Bima, Gatotkatja en de Ardjuna-groep, het verwijderen van mos, wortels, struiken enz. uit de voegen der wanten en spitsen en de reiniging der vertrekken en tempelpleintjes. Als dit werk gereed is, kan eerst uitgemaakt worden, wat er verder gedaan moet worden om verval tegen te gaan.

Van den heer L. C. Westenink kreeg Dr. Krom nog bericht van den bouwvalligen toestand der stupa van Moeara Takoes in de afdeeling Boven-Kamper der Padangsche Bovenlanden, welke toestand zoo erg is, dat reeds stukken van de banden naar beneden vallen. Dr. Kr. diende uit den aard der zaak voorstellen in tot het doen verrichten van het noodige om dit bouwwerk, eenig in zijn soort in geheel Nederlandsch-Indië, te behouden, doch ontving de beschikking, dat die voorstellen eerst na beëindiging van het werk op den Diëng voor uitvoering in aanmerking zullen komen. Waaraan dr. Kr. toevoegt: De toestand van het monument in aanmerking genomen bestaat er reden om te vreezen, dat dit uitstel, waarvoor ik geenerlei verantwoordelijkheid op mij durf nemen, wel eens noodlottig zou kunnen zijn.

Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap.

De jongste aflevering van het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, bevat zoo veel opstellen, dat volstaan moet worden met een eenvoudige opsomming, n.l.:

Oudheidkundige aanteekeningen. II. Over den toekomstigen Buddha Maitreya en het voorkomen van Maitreya-legenden op de Boro-budur-stupa (met platen), door T. van Erp. — Bijdrage tot de kennis van de lykanthropie bij de Sasaksche bevolking in Oost-Lombok, door L. M. F. Plate. — De beelden van Tjandi Rimbi (met platen), door Dr. N. J. Krom. — Le roman de la rose dans la littérature malaise, par Ph. S. van Ronkel. — Nota van toelichting betreffende het landschap Balangnipa. — De grafsteenen te Pasée en Grissee vergeleken met dergelijke monumenten uit Hindoestan (m. pl.), door J. P. Moquette. — Is het Sanskreta Mahadjana ook het Javaansche Medjana, door D. van Hinloopen Labberton. — Nota van toelichting omtrent de federatie Doeri of Talloe-Batoe-Papan, bestaande uit de landschappen Maloewa, Allah en Boentoe-Batoe. — Nota van toelichting omtrent het landschap Allah, behoorende tot de federatie Doeri. — Nota van toelichting omtrent het landschap Maloewa, behoorende tot de federatie Doeri. — Commentaar op de geschiedenis der Preangerlanden, door de Redactie.

Reportorium koloniale literatuur over geologie en mijnbouw.

Van de hand van Dr. R. D. M. Verbeek is verschenen eene „Opgave van geschriften over geologie en mijnbouw van Nederlandsch Oost-Indië." (Overdruk uit de verhandelingen van het Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën, Geologische serie). Uitgegeven bij Mouton & Co. te 's-Gravenhage.

Eene opgave van de geschriften die handelen over geologie en mijnbouw van Nederlandsch Oost-Indië gaf Dr. V. in het jaarboek van het mijnwezen in N. O. I., jaargang 1875, waaraan tot het jaar 1909 zes vervolgen werden toegevoegd. Deze opgave werd hoofdzakelijk geschreven ten dienste der in Indië werkzame mijningenieurs, die het jaarboek ambtshalve ontvangen. Om die reden was het niet noodig daarin de artikelen te vermelden, die in het Jaarboek zelf voorkomen.

Het thans verschenen repertorium beoogt echter voor ruimeren kring een overzicht te geven van de onderwerpelijke geschriften en behelst daarom ook de vroeger onvermeld gelaten artikelen van het Jaarboek.

Dat de samensteller heel wat arbeid ten koste heeft gelegd aan zijne „Opgave" blijkt wel uit het feit, dat zijn tot het jaar 1909 loopende literatuuropgave 572 nummers omvatte, welk aantal thans geklommen is tot ruim 2300 nummers.

Het werk is hoogst practisch ingericht: de geschriften zijn in de eerste plaats ingedeeld naar eilanden of eilandgroepen en daarna gerangschikt naar de namen der schrijvers in alphabetische volgorde en voor meerdere werken van eenzelfden schrijver naar het jaar van hun verschijnen, dus chronologisch. Verder vergemakkelijkt een uitvoerig register het zoeken naar een bepaald onderwerp of naar een bepaalden schrijver

Resultaten der z.g.n. Soenda-expeditie.

Bij H. Minjon te Frankfurt am Main is verschenen het tweede deel van „Die Sunda-Expedition des Vereins für Geographie und Statistik zu Frankfurt am Main, von Dr. J. Elbert, Leiter der Expedition. Festschrift zur Feier des 75 jährigen Bestehens des Vereins."

In de wetenschappelijke wereld zal dit werk ongetwijfeld de aandacht trekken; men leze bijv. hetgeen de schrijver mededeelt naar aanleiding der zoogenaamde „lijn van Wallace"(bl. 277 en volgende).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Inhoud van afl. 10 van dl. V: Notulen der verg. der vereen. van ambtenaren bij het boschwezen, gehouden 29 en 30 Aug. 1912. (Hierin o.a. voordracht door den heer Van Asbeck over de balata-exploitatie in Suriname en van den heer Van Hasselt, getiteld: Een en ander over de uitkomsten van het Gouvernements caoutchouc bedrijf.) — Over houtonderzoek, door H. Beekman. — De bestrijding van alang-alang in ficus-elastica-cultures, door J. R. Harmsen. — Het branden op te kultiveeren terreinen, door K. C. Jaski. — Dunning van djati. — Houtvoorziening in de afdeeling Malang. — Een ziekte in de hevea, door W. de V. — De onaf-

...lijkheid van de grondwaarde van den op-stand en omgekeerd. — Het springen der boomstronken, door A. H. B.

Mededeelingen van het Ned. Zendeling-Genootschap.

Inhoud van Deel 56, 4e stuk: Een Javaansche dorps- en familiekroniek, door D. Crommelin. — Posso-zending; bespreking over gemeentevorming. — De zending in Bolaäng-Mongondou, door W. Dunnebier. — Een reisje in het binnenland van Sumatra's Oostkust (Bataklanden), door L. Bodaan. — Christelijke zedeleer, door Dr. A. M. Brouwer. — Literatuur-aankondiging.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 53: Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, besproken door H. J. W. ...wick. — Medische brieven, door Dr. C. H. L. ...elde. — Mededeelingen van het Proefstation Malang. Opbrengst van hevea op Java. — Invoer op en uitvoer van Java der voornaamste handelsartikelen. — Kultuurberichten (Plagen der rubbercultuur. — Gronden voor de gambircultuur. Enz.) — Kleine mededeelingen (Voordrachten over Indië. — De koloniale tentoonstelling te Semarang. — Kamer van Koophandel en nijverheid te Semarang. Enz.) — Verkeerswezen (Havenplannen voor Cheribon. Enz.) — Financieele berichten en verslagen. — Berichten van maatschappijen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië.

Met betrekking op Indië bevat No. 33 van het Weekblad voor Indië de volgende bijdragen: Naar het hoogste punt van Celebes (met afb.), door A. ... van Nijhatten. — De nieuwe resident van Kedoe, de heer H. A. van Drongelen (met portret), door M. van Geuns. — Indische films, door Victor Ido. I. Zijn lot.

***

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op een belangrijk, ter Landsdrukkerij te 's-Gravenhage gedrukt geschrift, getiteld:

Geschiedenis der belastingen in de kolonie Suriname, door A. G. van Wieringen, lid van den Raad van Bestuur en administrateur van financiën in de kolonie Suriname.

In een volgend overzicht komen wij waarschijnlijk op dit lijvige werk terug.

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatra-bode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra-Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Oologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Ind. Gids, Teysmannia, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscrt. En tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 13 December 1912; De Locomotief t/m 12 idem; Het Soer. Handelsblad t/m ... idem; De Sumatrapost t/m 13 idem; De Sumatra-bode t/m 12 idem; Tjahaja Sumatra t/m idem; De Indische Mercuur no. 2; Weekblad voor Indië no. ...; De Banier no. 38; Handelsberichten van het Dep. van Landbouw; Onze Vloot no. 41: Neerlandia no. 12.

MEDEDEELINGEN.

Van het Indisch Genootschap:

ALGEMEENE VERGADERING op **Dinsdag 14 Januari 1913**, des avonds te **8 uur**, in het lokaal van het *Genootschap*, Van Galenstraat 14.

Onderwerp: **Aanleg, exploitatie en beheer der nieuwe Indische havens volgens het rapport van de heeren Kraus en De Jongh.**

In te leiden door den heer G. J. de Jongh.

Namens het Bestuur,
Ph. Kleintjes, *Secretaris.*

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 6 Dec. 1912. No. 98.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 2 jaar verlof aan den onderwijzer H. Tromp.

Ontslagen: op verzoek eervol de kantoorchef G. A. de Ceuninck van Capelle; de commies J. W. van der Sluijs; de ass.-resident H. J. van Haastert; de klerk J. C. Stolk en mej. W. C. M. Borgerhoff van den Bergh.

Benoemd: tot directeur van Binnenlandsch Bestuur J. Einthoven; tot ingenieur E. Middelberg, E. A. Neeb, L. Houwink, P. van Tiel, J. van der Kloes, J. G. B. van Heek, A. J. Gouka Jr. en F. P. C. S. van der Ploeg; tot politie-opziener 1e kl. J. A. H. Langen.

Belast: met de waarneming der betrekking van commissaris van politie A. Buwalda.

Gesteld: ter beschikking van den Alg. Secretaris de ambtenaar C. L. v. d. Plas; van den Directeur van B.B. de ambtenaren H. C. Prins en P. Baretta.

Ontslagen: op verzoek eervol de luitenant der Chineezen te Pati Tan Tjiat Goan; benoemd in die functie aldaar Ong Ki Bik.

Geplaatst: te Buitenzorg de controleur J. E. Jasper (sedert overgeplaatst naar Soerabaja).

Benoemd: tot alg. ontvanger 3e kl. te Blitar D. E. Bruins.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de verificateur Fr. de Lizer; naar Makasser de id. S. van Dissel.

Benoemd: tot 1en klerk te Koeta-Radja W. S. H. Schul.

Militair Departement.

Belast: met de waarneming der betrekking van photograaf, burgerlijk ambtenaar, de adj.-onderofficier J. Demmeni.

Verleend: 9 maanden verlof aan den opziener C. A. van Gessel en aan den bankwerker H. Klinkhamer.

Uit de Javasche Courant van 10 Dec. 1912. No. 99.

Civiel Departement.

Verleend: 10 maanden verlof aan den veearts P. Teljer.

Ontslagen: op verzoek eervol de leerling-opzieners bij het boschw. R. A. Bloem en J. Logeman; de opzichter P. H. Briët; de onderwijzeres mej. L. W. Pronk.

Benoemd: tot directeur van de Javasche Bank K. F. van den Berg; tot eersten plaatsverv. president Mr. J. Gerritzen; tot opzichter S.S. op Java F. v. IJsseldijk, Ch. A. W. de Winter en G. M. Tielman; tot opzichter B. O. W., P. H. Briët; tot administrateur 2e kl. pandhuisdienst G. J. Fisscher; tot id. 3e kl. W. A. J. Müller.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Wedoeng Raden Mohamad.

Geplaatst: te Batavia de commissaris van politie A. Buwalda; te Semarang de politie-opziener J. A. H. Langen.

Toegevoegd: aan den controleur J. C. van der Meulen in de res. Bali en Lombok de ambtenaar H. C. Prins; aan den ass.-resident van Lebong de id. P. Baretta.

Tijdelijk werkzaam gesteld: als onderwijzeres te Koeta-Radja mej. C. Schutten.

Ontheven: van de tijd. werkzaamstelling als onderwijzeres te Koeta-Radja mej. J. W. Schoonhoven.

Militair Departement.

Verleend: 11 maanden verlof aan den 1en luit. der inf. P. V. M. F. Amiot.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der inf. C. A. J. de Bruïne; de 1e luit. der inf. S. C. Th. van der Paardt; als mil. commandant van Benkoelen de kapt. der inf. W. A. le Roy.

Benoemd: tot mil. commandant van Benkoelen de kapt. der inf. K. G. R. Joosten; tot 3en commies P. H. Sikker.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van hoofdverpleegster mej. A. M. van Hylckama Vlieg.

Gesteld: ter beschikking van den Directeur van B.B., de kapt. C. A. Hemmes.

Geplaatst: bij het R. H. 17e bat. de kapt. H. G. C. Deibert; bij het 20e bat. de 2e luit. L. J. P. A. Vorst; bij het 1e bat. de 2e luit. H. Poulus.

Overgeplaatst: bij het 4e bat. de 1e luit. J. K. Bruijnis; bij het garnizoensbat. van Amboina en Ternate de 1e luit. L. J. J. M. Tabbers; bij het 1e depôt-bat. de kapt. W. R. Winter; bij het 16e de kapt. B. B. Visscher; bij het garnizoensbat. van Timor en Onderh. de 1e luit. P. C. Wilod Verspilie en de 2e luit. W. Muller; naar Soerabaja de magazijnm. P. Dekker; naar Willem I de idem G. Duijts; naar Batavia de id. A. H. Pinxter; naar Soerakarta de 1e luit.-kw.m. J. Stroomberg; naar Batavia de idem E. C. Stieltjes en de kapt.-intend. A. R. H. Braun.

Geplaatst: te Bandoeng de kapt.-intendant C. P. J. Süverkropp.

Ingedeeld: te Batavia de 2e luit.-kw.meester P. Jongert; te Tjimahi de id. J. H. E. Schmid.

Benoemd: tot hoofdcommies bij het Dept. van Marine de archivaris G. C. F. E. D. Klopper.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, **Reinkenstraat 56.**

Acht dames en één heer voor pianolessen.

Eene dame voor het geven van lessen in de Eng. taal.

Twee dames voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; waarvan éene met hoofdacte middelb. Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Jonge Dame (diploma Zang en Muziek) voor hulp in huishouden en les geven aan kinderen.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Mal. taal.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Twee dames v. vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Drie jonge dames voor kinderjuffrouw naar Indië, waaronder twee die reeds in Indië waren.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Jonge wed., verpleegster, om met familie, voor toezicht kinderen of verpleging ziekelijke dame, de reis mee naar Indië te maken.

Dame, 24 j., Prot., voor waarneming huishouding bij oude dame of heer.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Eene Dame v/h. geven v. lessen aan spraakgebrekkigen.

Eene dame voor 't geven van lessen in de Fransche taal

Een heer voor muzieklessen.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekw. linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Gep. O.-I. ambt. voor „schrijven van schetsen in Holl. en Ind. bladen (tijdschriften) over Ned. b.v. Friesche en Ind. onderwerpen van verschillenden aard".

☞ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.
Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage, Javaansch.
D. A. P. KOK, Edisonstraat 58, 's-Hage, Maleisch } gediplomeerd.
W. F. H. EPKE, v. Slingelandtstraat 151, 's-Hage, Javaansch en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden, Javaansch. Maleisch. Madoereesch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag,** zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**
en
Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20 per 50 ex.,** plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55 per 50 ex.,** plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17,** de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag,** en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**
I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven
***voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West": f* ....**

NAAM: WOONPLAATS:

....

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.